

Ikastaroa: **Energia, industria kimikoa eta bitxikeriak**
Hitzaldia: *Hidrogeno ekonomia eta saio praktikoa*
Irakaslea: Jose Luis Ayastuy
Data: 2008ko uztailaren 9a

HIDROGENO-EKONOMIA

JL Ayastuy

Zientzia eta Teknologia Fakultatea ZTF-FCT
Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU

joseluis.ayastuy@ehu.es

Eibar, 2008ko uztailaren 7tik 11ra

Bai, lagunak, etorkizunean, ura erregai bezala erabiliko dela uste dut; uraren osagaiak diren hidrogenoak eta oxigenoak, banatuta edo batera erabiliz, energia iturri agortezina eskainiko dute, ikatzak eskaintzen duena baino handiagoa.

Uharte misteriotsua
Jules Verne, 1874

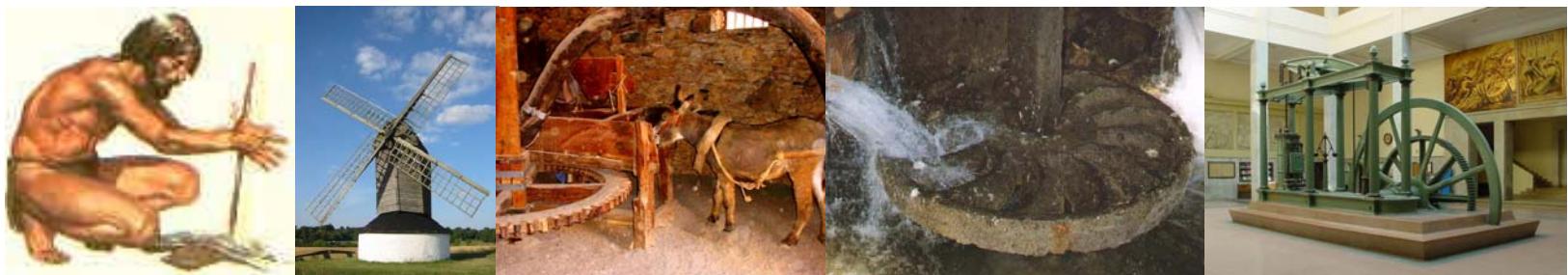
- 1. SARRERA**
- 2. EKOIZPENA & FINTZEA**
- 3. METAKETA**
- 4. ERABILERA ENERGIAREN LORPENEAN**

1. SARRERA

Gizakiaren garapenean **ENERGIAk** berebiziko garrantzia izan du (sua, haize-errotak, abereak, ur-errotak, lurrun-makinak, ...)

Gaur egun, energia erabiltzen da gizartearen arlo eta jarduera guztieta :

- Industrian
- Garraioan
- Etxebizitzetan
- ...

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Historian zehar energia-iturriak aldatuz joan dira:

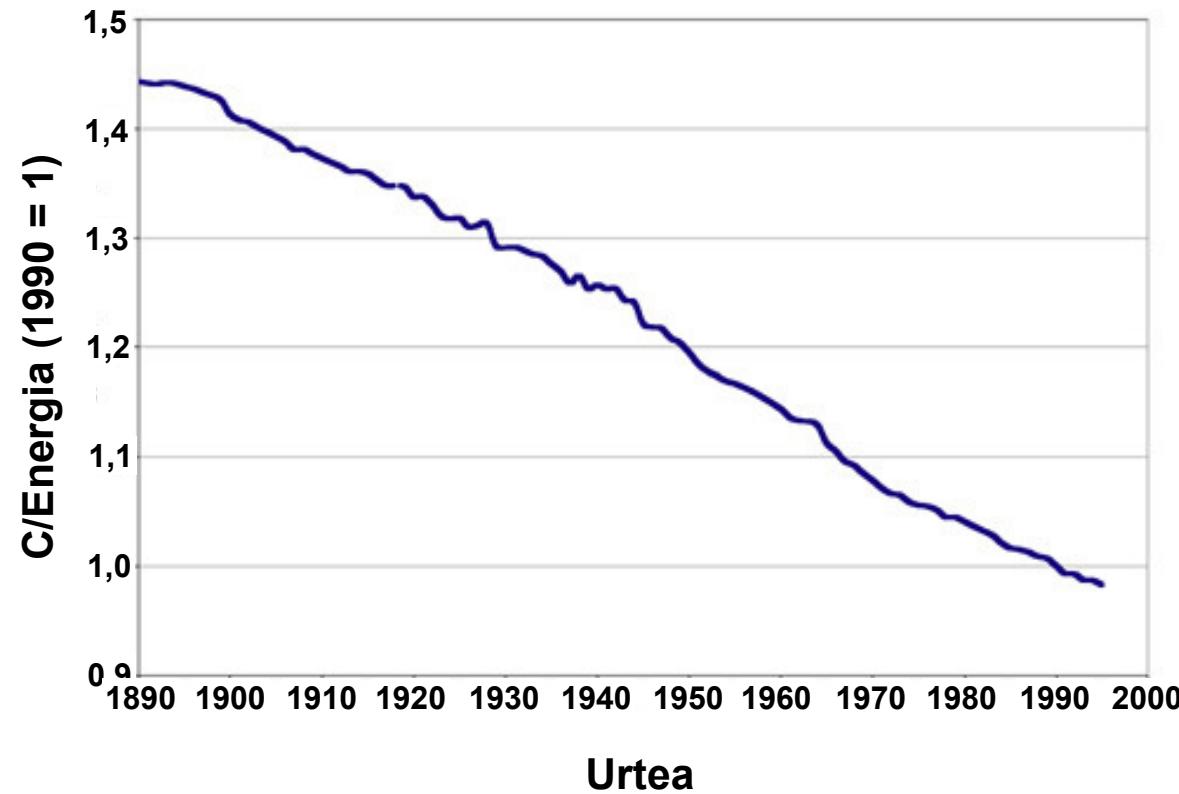
- Baliabidearen garestitzeagatik.
- Baliabideak agortzeagatik.
- Eraginkorragoak diren beste energia-iturriak lortzeagatik.
- Ingurumen-inpaktu txikiagoko energia-iturriak garatzeagatik.

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Energia-iturri primarioak

Ez-berriztagarriak (fosilak)

Petrolioa

GN

Ikatza

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Energia-iturri primarioak

Ez-berriztagarriak (fosilak)

Petrolioa

GN

Ikatza

Berriztagarriak (agortezinak)

- SARRERA
- EKOIZPENA
- METAKETA
- ENERGIA-REN LORPENA

Eguzkia

Haizea

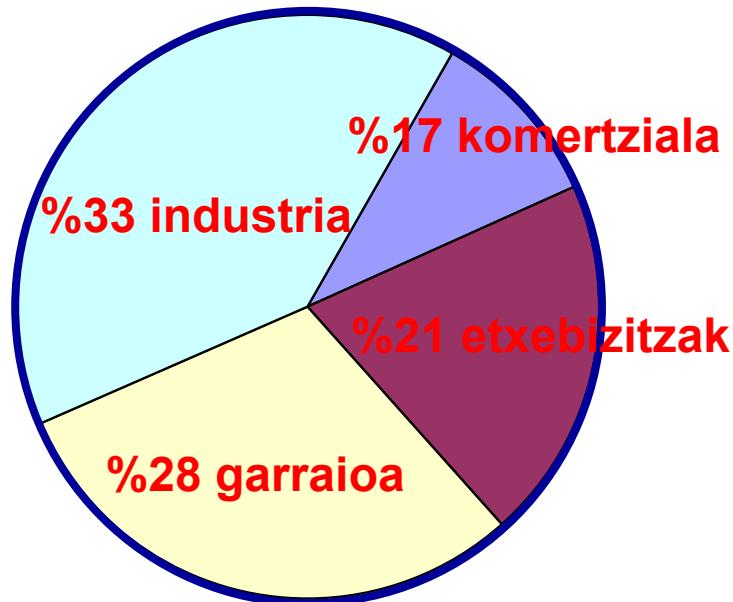
Ura

Biomasa

Lurra

AEB-tan energia primarioaren erabilera (2002)

%49 garraioa & etxebizitzak

U.S. ENERGY CONSUMPTION BY SOURCE		
	BIO MASS <i>renewable</i> Heating, electricity, transportation	2.9%
	PETROLEUM <i>nonrenewable</i> Transportation, manufacturing	38.1%
	HYDROPOWER <i>renewable</i> Electricity	2.7%
	NATURAL GAS <i>nonrenewable</i> Heating, manufacturing, electricity	22.9%
	GEOTHERMAL <i>renewable</i> Heating, electricity	0.3%
	COAL <i>nonrenewable</i> Electricity, manufacturing	23.2%
	WIND <i>renewable</i> Electricity	0.1%
	URANIUM <i>nonrenewable</i> Electricity	8.1%
	SOLAR & OTHER <i>renewable</i> Light, heating, electricity	0.1%
	PROPANE <i>nonrenewable</i> Manufacturing, heating	1.7%

AEB-tan energia primarioaren iturria (2002)

%85 erregai fosilak

SARRERA

EKOIZPENA

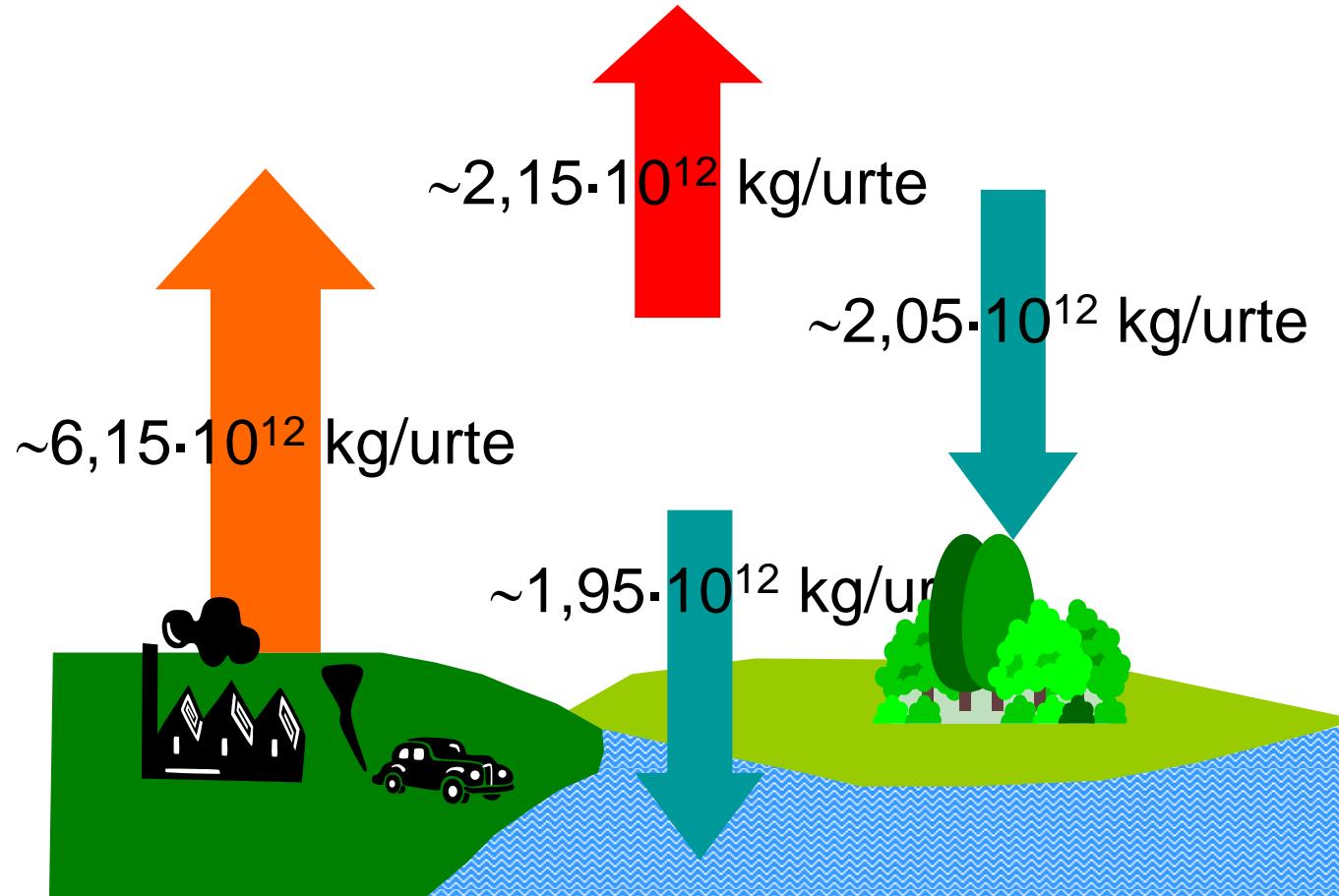
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Negutegi efektua. Aldaketa klimatikoa?

Erregai fosilak: CO₂-ren balantzea

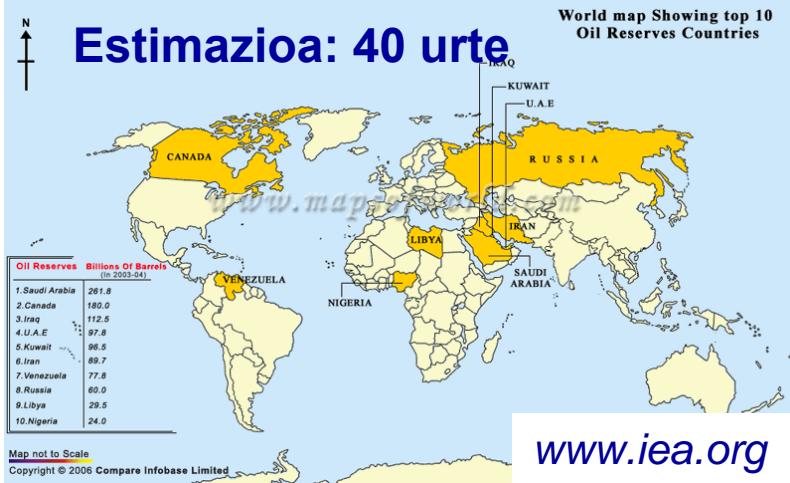
Atmosferan CO₂-ren urteko hazkundea % 0,4 eragin antropogenikoaz

Science 305 (2004) 367-371

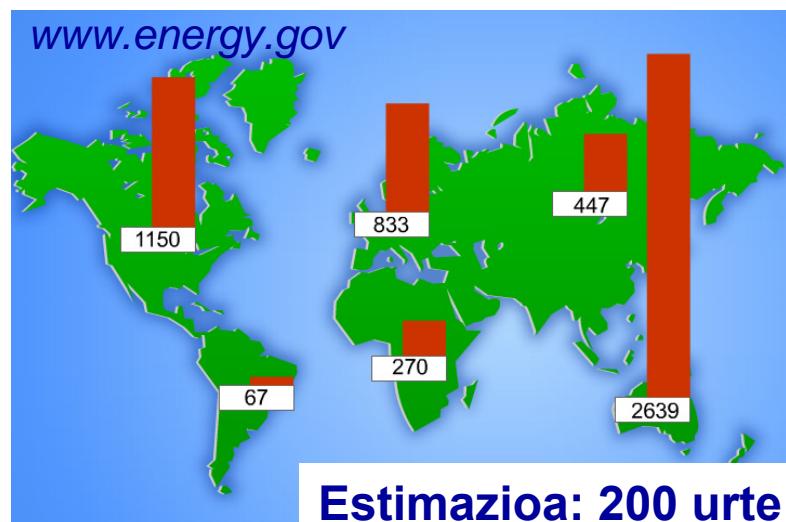

Baliabide naturalen agortzea

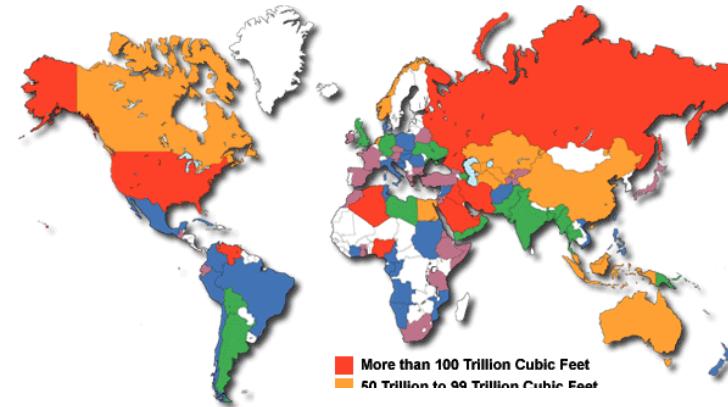
Estimazioa: 40 urte

Mundu mailako petrolio erreserbak (2003)

Mundu mailako ikatz erreserbak (2003)

Source: Oil & Gas Journal, "Worldwide Report," December 23, 2002

Mundu mailako gas natural erreserbak (2003)

Baliabide naturalen garestiztea

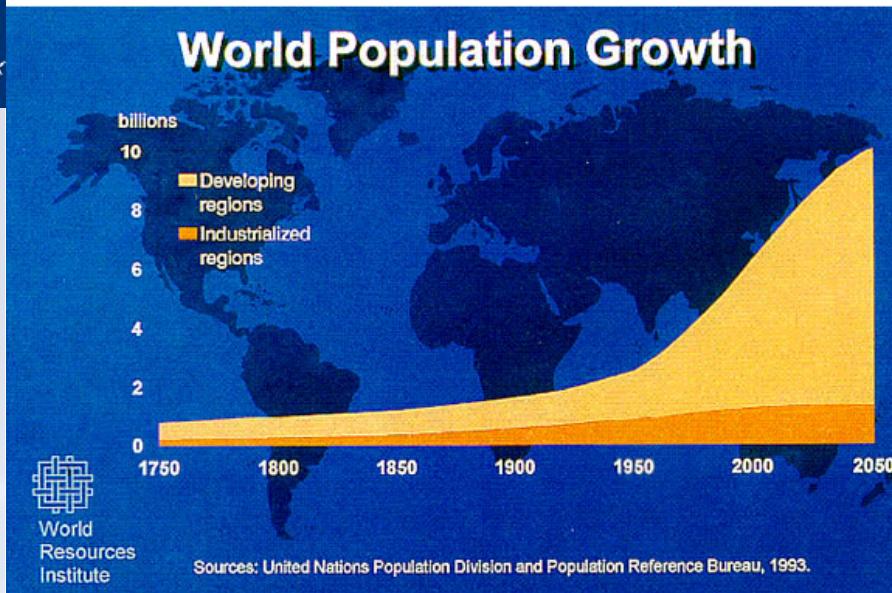

SARRERA

EKOIZPENA

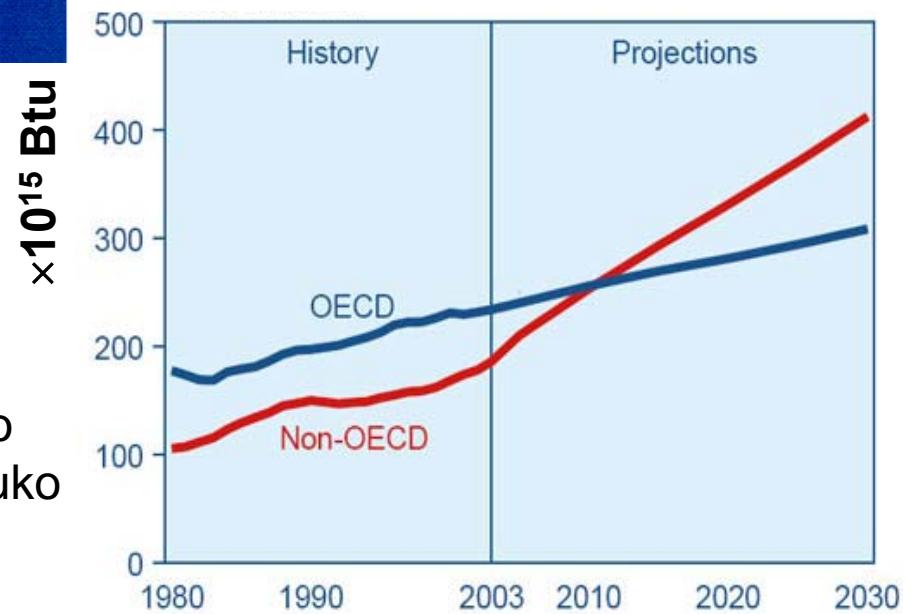
METAKETA

ENERGIA-REN LORPENA

Biztanleria etengabe handituaz doa.

Garatze bidean dauden herrialdeetan hazkundea esponentziala da.

SARRERA

EKOIZPENA

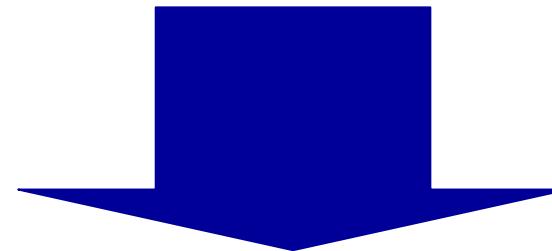
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Garatze bidean dauden herrialdeetako energia eskaria esponentzialki handituko da.

Energia berriztagarriak garatzeko eta erabiltzeko baldintzak

HIDROGENOA

Energia bektore gisa

GARRAIORAKO eta ETXEETARAKO energia-iturri aproposa

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

HIDROGENO-EKONOMIA

Hidrogeno molekularren ekoizpena, garraioa, metatzea eta azken erabilera.

HIDROGENOA: HISTORIA

1766an Henry Cavendishek identifikatu eta isolatu zuen:

Henry Cavendish (1731-1810)

Oxigenoarekin **URA** sortzen zuela ohartzean, Lavoisier-ek **HIDROGENO** deitu zuen (grekeraz *ur-sortzailea*)

Antoine Lavoisier (1743-1794)

Hidrogenoa “erre” zuen ekipoa

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

HIDROGENOA: PROPIETATEAK

□ Isolatuta, forma molekularra hartzen du H_2

Fasea

Gasa

Pisu molekularra

2,01 g/mol

Irakite tenperatura

20,3 K

Dentsitatea NTP

0,0838 (kg/m³) (airea baino 15 aldiz arinagoa)

Goi bero-ahalmena (GBA) **$14,2 \cdot 10^4 \text{ kJ/kg}$** (gasolina baino 3 aldiz handiagoa)

Isotopoak (atomoen %)

^1H protioa %99,98

^2H deuterioa %0,018

^3H tritioa %0,002

GBA

—sustantzia kimikoaren energia kimikoaren adierazle—

25 °C-ra dagoen sustantzia erre eta errekuntza-produktuak

25 °C-ra daudenean askatzen den energia

SARRERA

EKOIZPENA

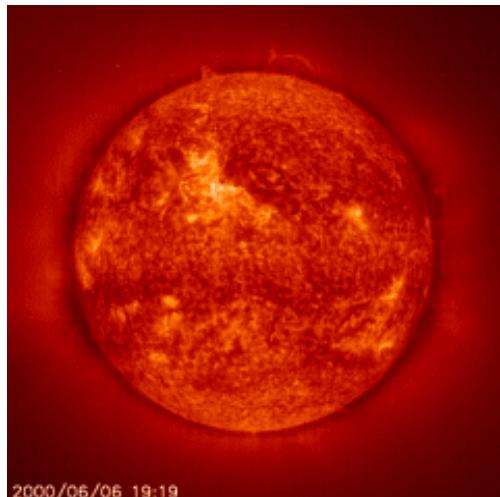
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Ikatza	$3,40 \cdot 10^4$
Gas Naturala	$4,25 \cdot 10^4$
Gasolina	$4,67 \cdot 10^4$
Diesela	$4,59 \cdot 10^4$

- Unibertsoaren **energia gordailua** da:
Fusio-erreakzioak izarretan

*Eguzkiaren argazkia
NASA/ESA-ren SOHO sateliteko irudia
2000ko ekainaren 6-8 tartea*

Fusio-erreakzioak ($\sim 10^7$ K)

$$1 \text{ kg H} \rightarrow 6,5 \cdot 10^{14} \text{ J}$$

2003 urtean EAEn energia kontsumo osoa
 $3,0 \cdot 10^{17} \text{ J}$

Urte bakoitzeko beharrak

$$456 \text{ kg } ^1\text{H}$$

asetuko lituzke

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

HIDROGENOA: ITURRIAK

- ❑ Naturan, elementu kimikoetan konbinatuta aurkitzen da

Ura

Biomasa

GN, petrolioa

Ikatza

- ❑ Naturan EZ DA ASKE aurkitzen, sortu egin behar da

(EZ DA BALIABIDE NATURALA)

Beste Iturri eta Baliabideetatik SORTU egin behar da
(BALIABIDE PRIMARIOAK)

- ❑ Hidrogenoaren ekoizpenak **ENERGIA BEHAR** du

ENERGIA BEKTOREA EDO GORDAILUA

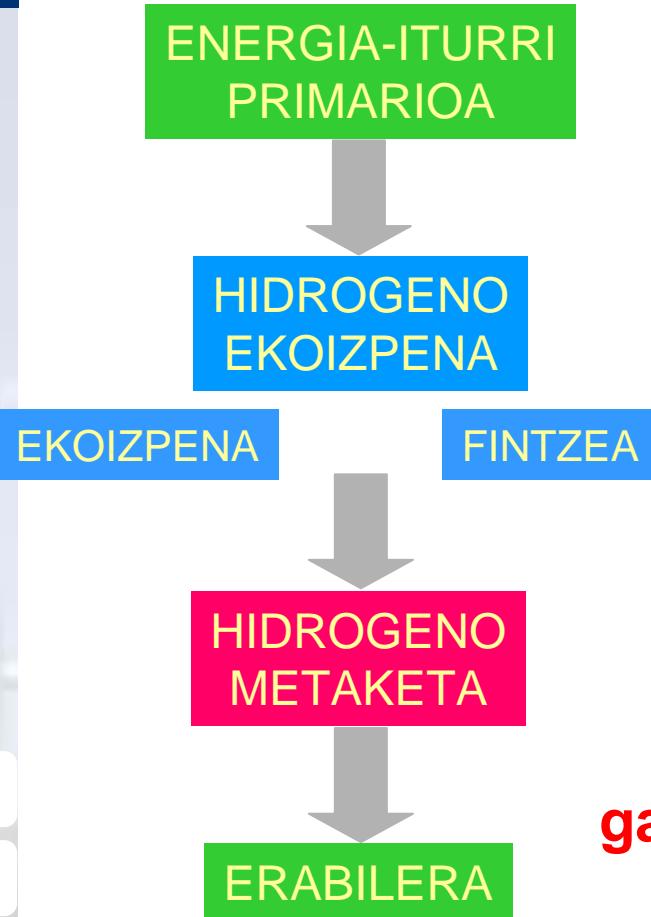
Energia gordetzen edo daukan sustantzia.

- Hidrogenoa, bada.
- Edozein iturri primariotik sor daiteke (elektrizitatea barne).
- Gorde/metatu egin daiteke (elektrizitatea ez bezala).
- Elektrizitate bihurtzean ez du CO₂-rik sortzen.
- Elektrizitate ↔ H₂ elkar-trukeak eraginkortasun handia dauka.
- Lehengai agortezina (Ura).
- Garraio errazekoa (hodiak, gordailuak, ...)

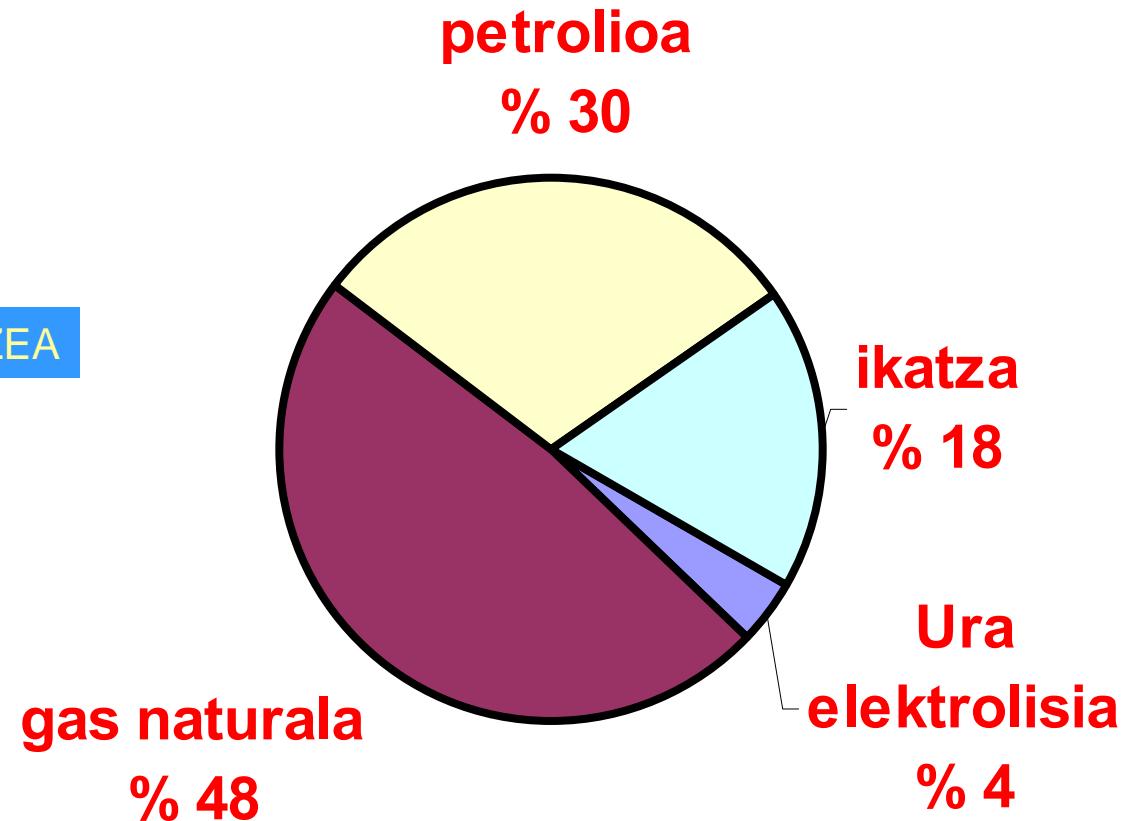
Ekoizten den hidrogenoaren **garbitasuna**, iturri bezala aukeratzen den **lehengaia**, lorpenerako **prozesua** eta prozesuan erabilitako **energiaren araberakoa** da.

2. EKOIZPENA

HIDROGENOAREN LORPENA GAUR EGUN

- SARRERA
- EKOIZPENA
- METAKETA
- ENERGIA-REN LORPENA

Air Products and Chemicals (2003)

BALIABIDEA

URA

PROZESUA

ELEKTROLISIA

ENERGIA PRIMARIOA

NUKLEARRA
BERRIZTAGARRIA

URA

IODURO-SULFURO ZIKLOA

NUKLEARRA

BIOMASA

GASIFIKAZIOA

EGUZKI-ENERGIA
MIKROBIARRA
TERMOKIMIKOA

GAS NATURALA

ERREFORMATUA

TERMOKIMIKOA

IKATZA

GASIFIKAZIOA

TERMOKIMIKOA

HIDROKARBUREROAK

ERREFORMATUA

TERMOKIMIKOA

BIOERREGAIAK

ERREFORMATUA

TERMOKIMIKOA

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

URA

ENERGIA ELEKTRIKOA

URA

ENERGIA TERMOKIMIKOA

DESKONPOSAKETA

ENERGIA FOTOBIOLOGIKOA

$H_2 + O_2$

SARRERA

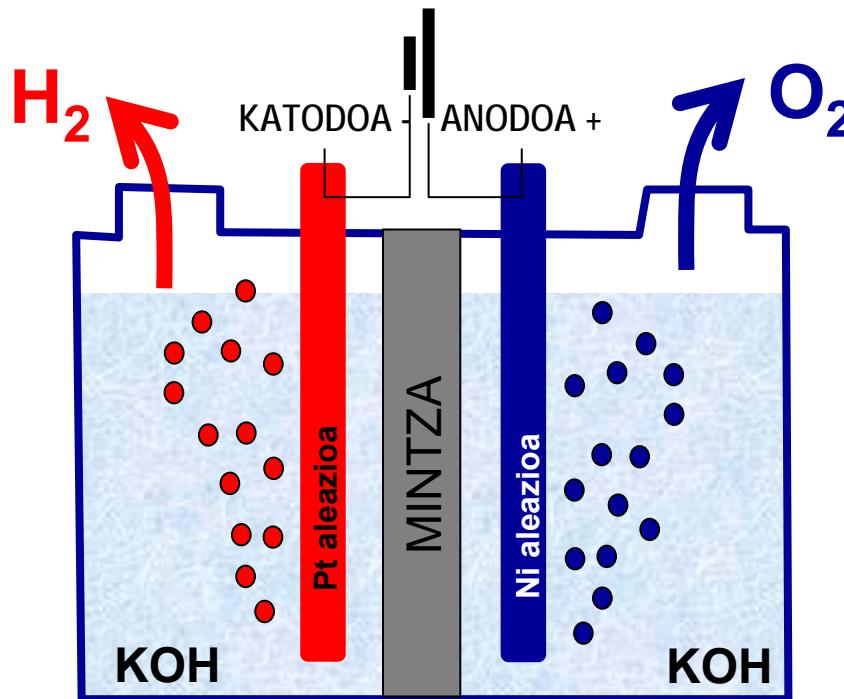
EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

URA - ELEKTROLISIA

Mintza

Ioientzako iragazkorra
Gasentzako iragazgaitza

- Ez du CO₂-rik sortzen
- Purutasun handiko H₂
- Eskala txikirako bideragarria izan daiteke
- Elektrizitate soberakinarekin lor daiteke

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

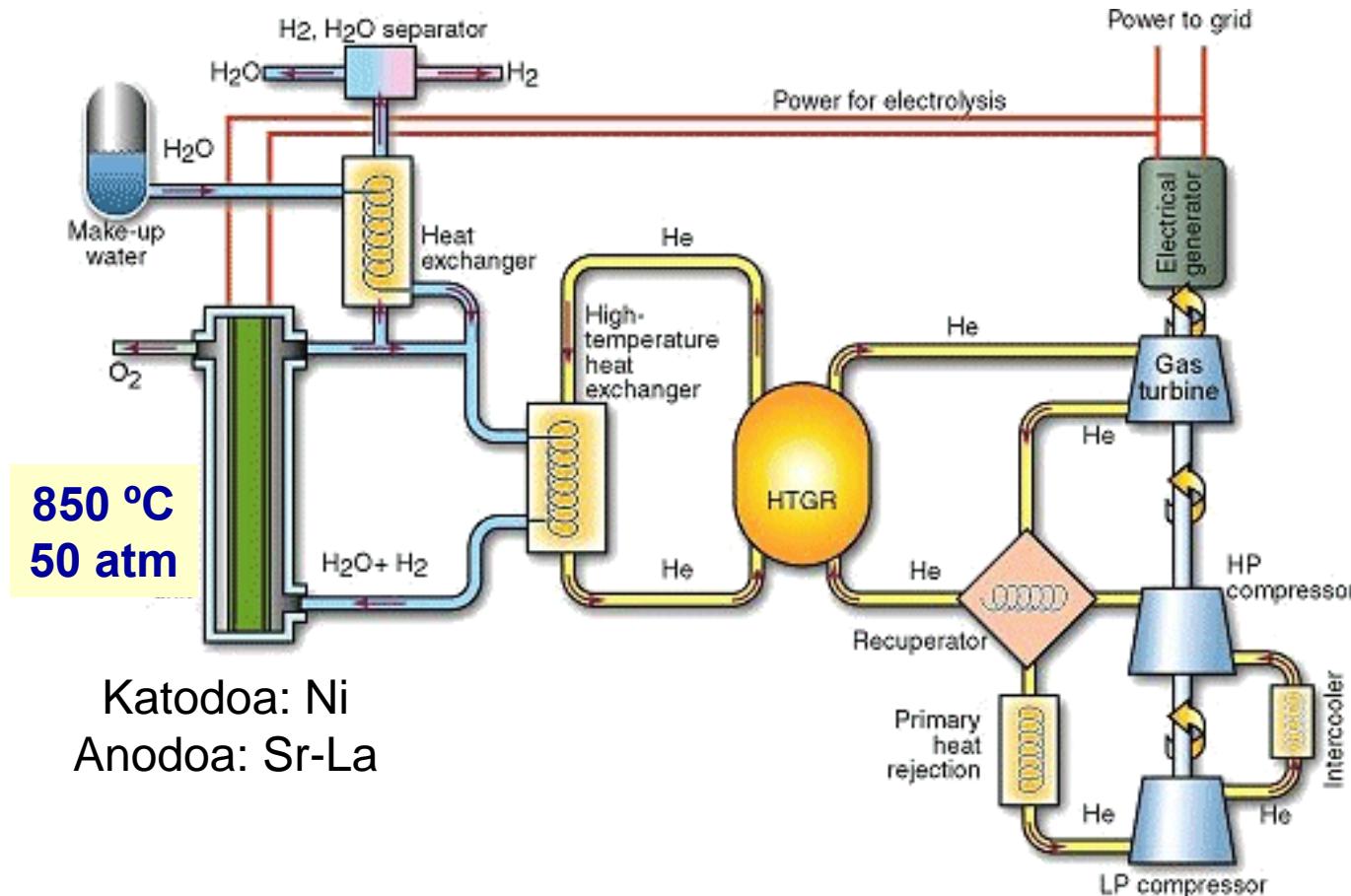
ENERGIA-REN
LORPENA

URA - ELEKTROLISIA

Tenperatura eta Presio garaiagotan
Eraginkortasun handiagoa

Erreaktore nuklearra uraren elektrolisia burutzeko moldatuta

SARRERA

EKOIZPENA

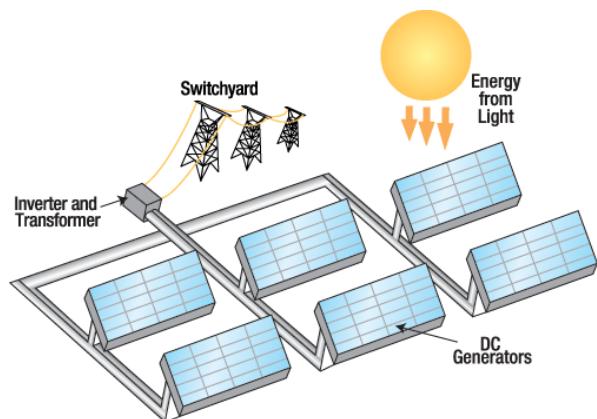
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

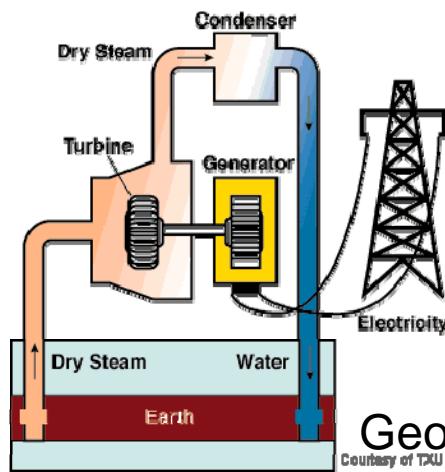
Hidrogeno-ekonomia

URA - ELEKTROLISIA

Eguzkia-fotoboltaikoa

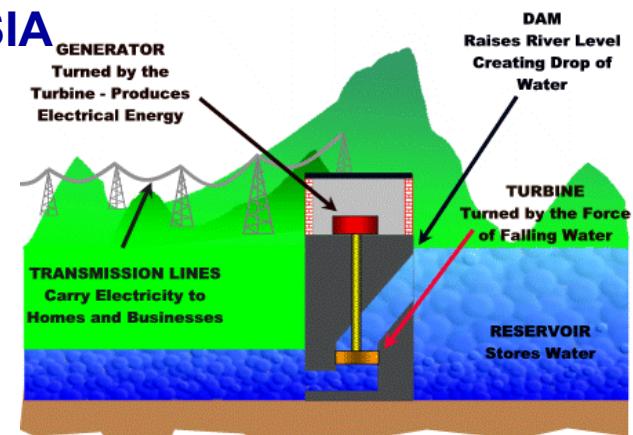

Geotermikoa

Eolikoa

Elektrizitatea ELEKTROLISIA

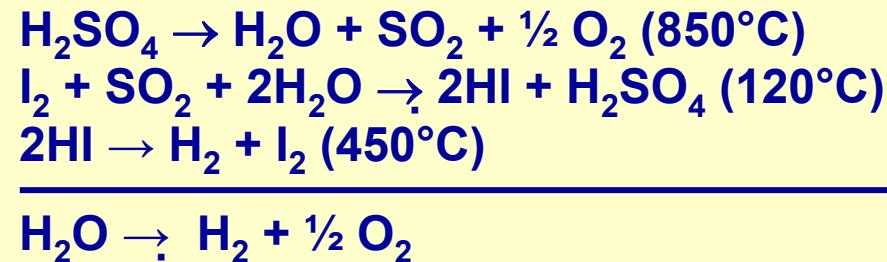

Hidraulikoa

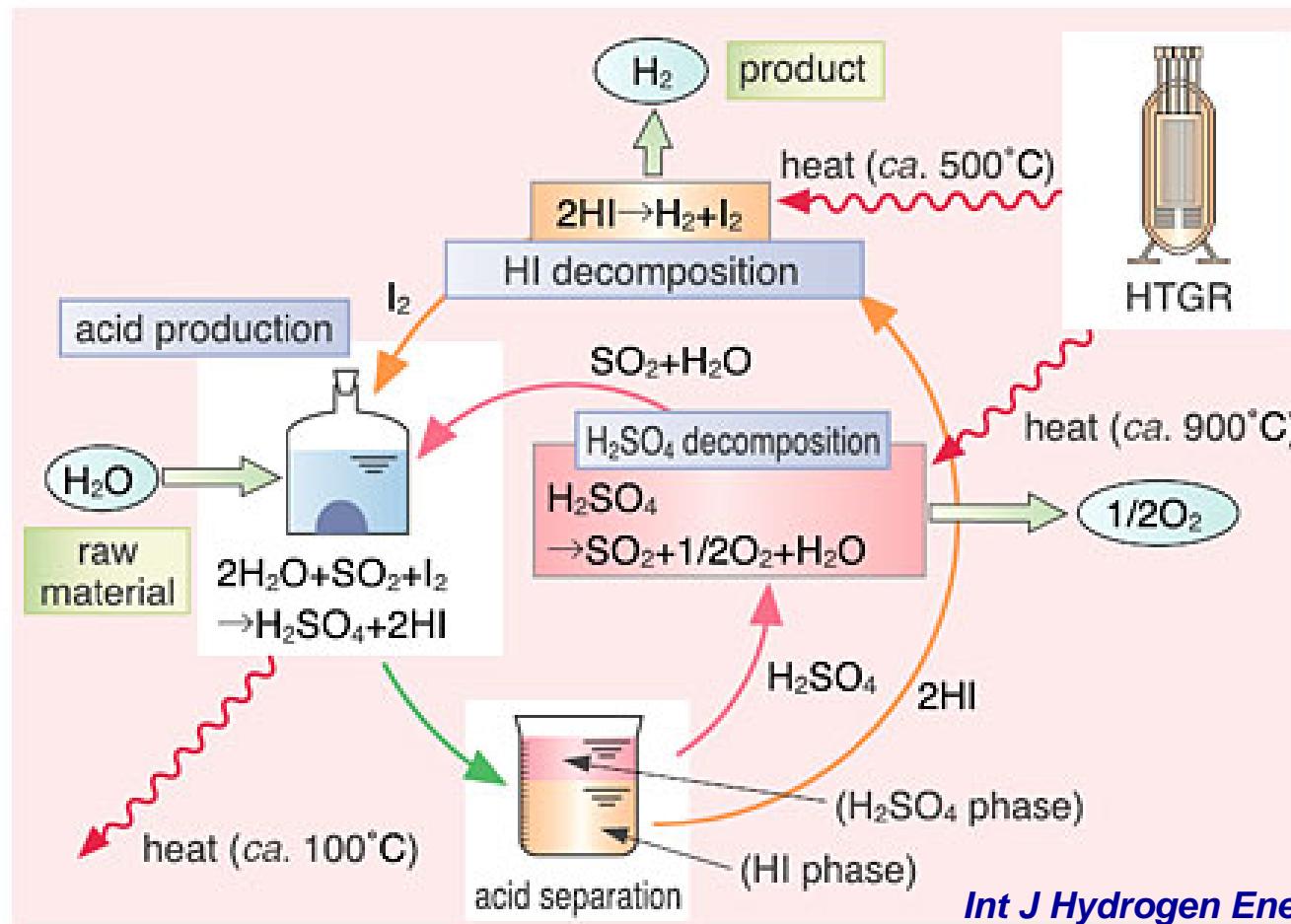

URA – IODURO-SULFURO

- SARRERA
- EKOIZPENA
- METAKETA
- ENERGIA-REN LORPENA

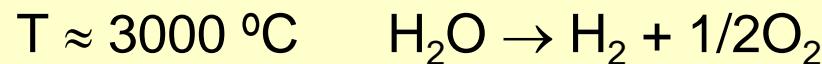

*Ioduro-sulfuro metodoaz
Hidrogenoaren ekoizpena*

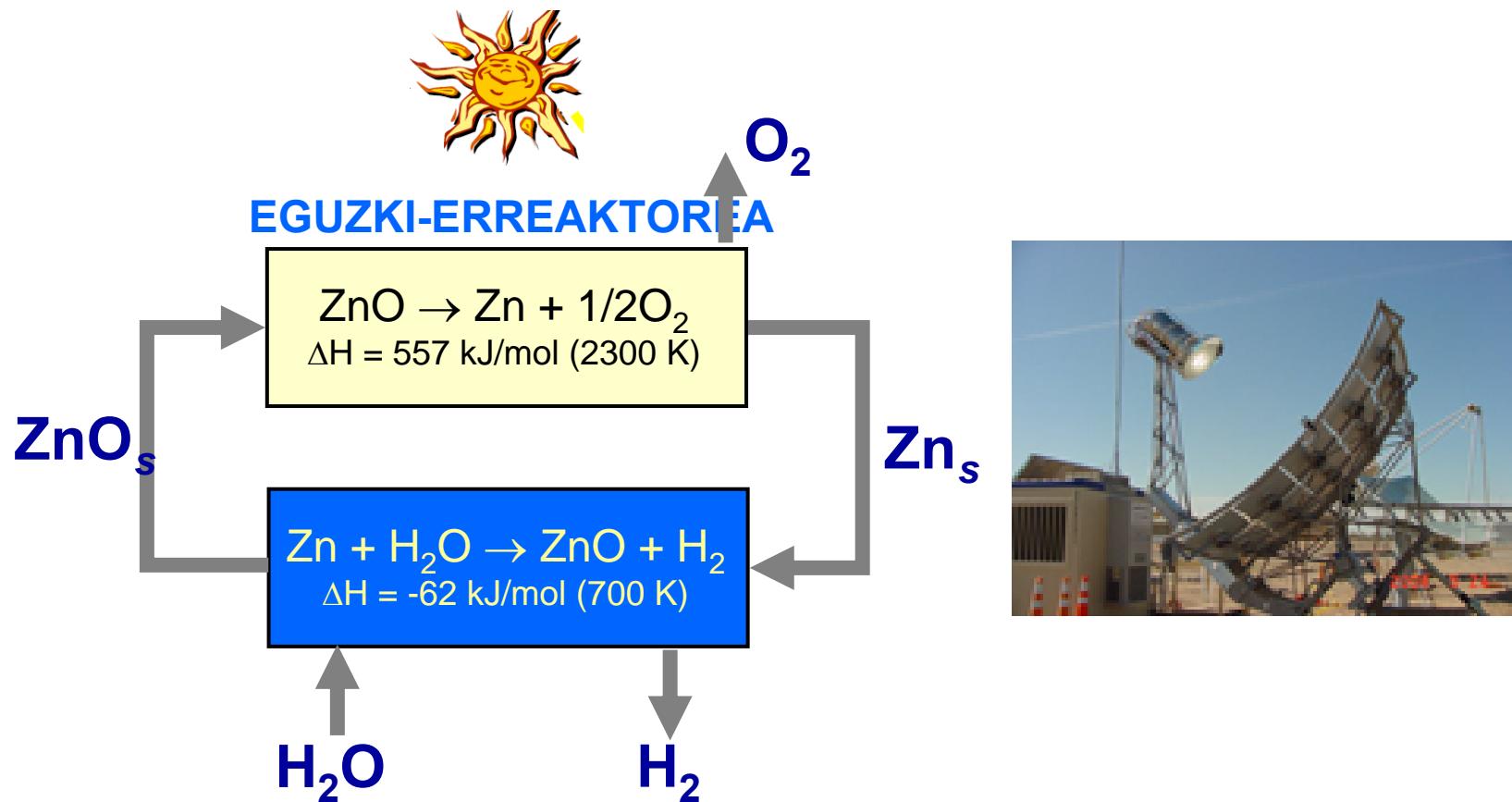

Disoziazio termikoa (eguzki-energia)

Bihurtze-maila baxua (<10%)
Eraginkortasun baxua (24%)

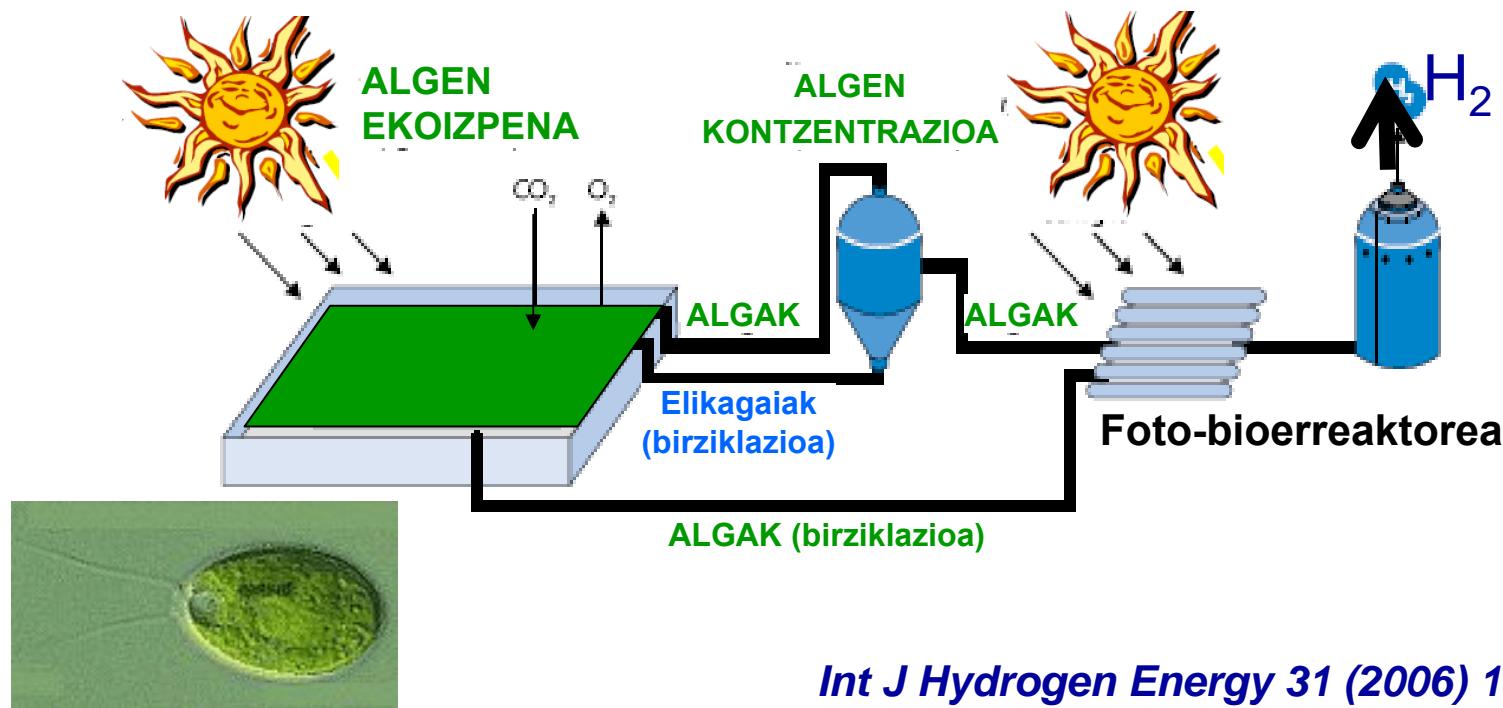
URA – Beste metodoak

Disoziazio fotobiologikoa (eguzki-energia)

Fotosintesia: $2\text{H}_2\text{O} \rightarrow 4\text{H}^+ + 4\text{e}^- + \text{O}_2$
 H₂ ekoizpena: $4\text{H}^+ + 4\text{e}^- \rightarrow 2\text{H}_2$

Kat Hidrogenasa
 (bakteriak, alga berdeak,...)

Chlamydomonas reinhardtii
 Eraginkortasun baxua (10%)

Int J Hydrogen Energy 31 (2006) 1585-1590

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Biomasa: Egurra, nekazaritza-hondakinak, sitsa, ...

BIOMASA - GASIFIKAZIOA

850 °C
Oxigeno eskasian

CO	22%
CO ₂	12%
H₂	20%
CH ₄ +N ₂	46%

ELEKTRIZITATEA
Turbinetan

H₂
Purifikazioa

eraginkortasuna
% 60-70

Biomasaren gasifikaziorako erreaktorea

Fuel 86 (2007) 684-689

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

	Antrazita	Hulla	Lignitoa
C	%85-95	%45-85	%65-75
H	%2	%5	%5

XIX. Mendearen hasieran
XXI. mendea

Hirien horriduran erabilia
IGCC (ziklo konbinatuak)

IKATZA - GASIFIKAZIOA

C-ren bihurtze-maila ~ %99

800 – 1700 °C
30 atm
Oxigeno eskasian
Ura

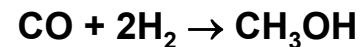
CO	60%
CO ₂	3%
H₂	30%
CH ₄	2%

ELEKTRIZITATEA

IGCC

SINTESIA

metanola

H₂
purifikazioa

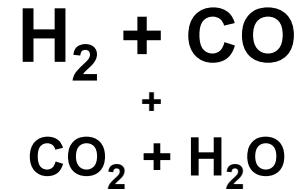
GAS NATURALA: %90-93 CH₄

HIDROKARBURUAOK: C_nH_m n>7

BIOETANOLA: C₂H₅OH

BIODIESELA: %40-50 C₁₈H₃₄O₂ (Az. Oleikoa)

SINTESI
GASA

UR-LURRUNEZKO ERREFORMATUA (SR)

Prozesu katalitikoa

Oso Endotermikoa

H₂/CO = 3

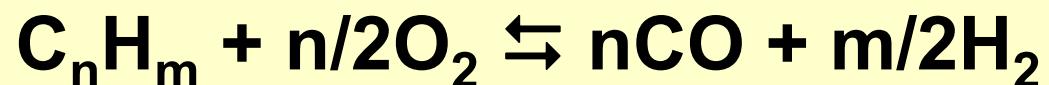

OXIDAZIO PARTZIALA (POX)

Katalitikoa/ez-katalitikoa

Oso Exotermikoa

H₂/CO = 2

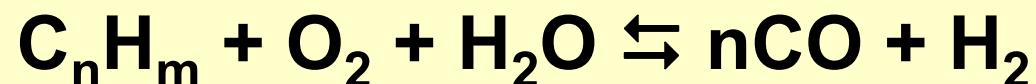

ERREFORMATU AUTOTERMIKOA (ATR)

Prozesu katalitikoa

Termikoki orekatua

H₂/CO = 2,5

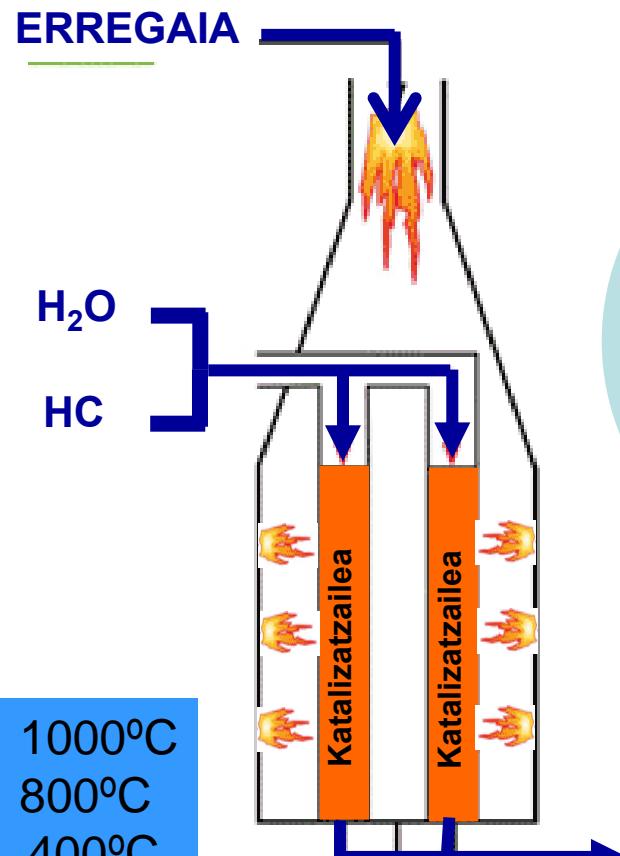

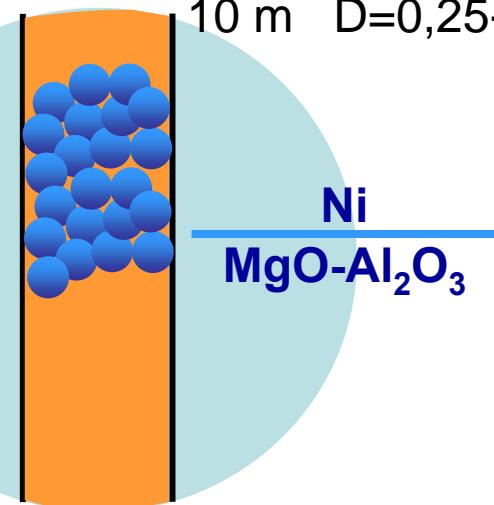
UR-LURRUNEZKO ERREFORMATUA (SR)

GN, HC, BIOERREGAIAK

GN	1000°C
HC	800°C
Bioetanola	400°C
Biodiesela	600°C

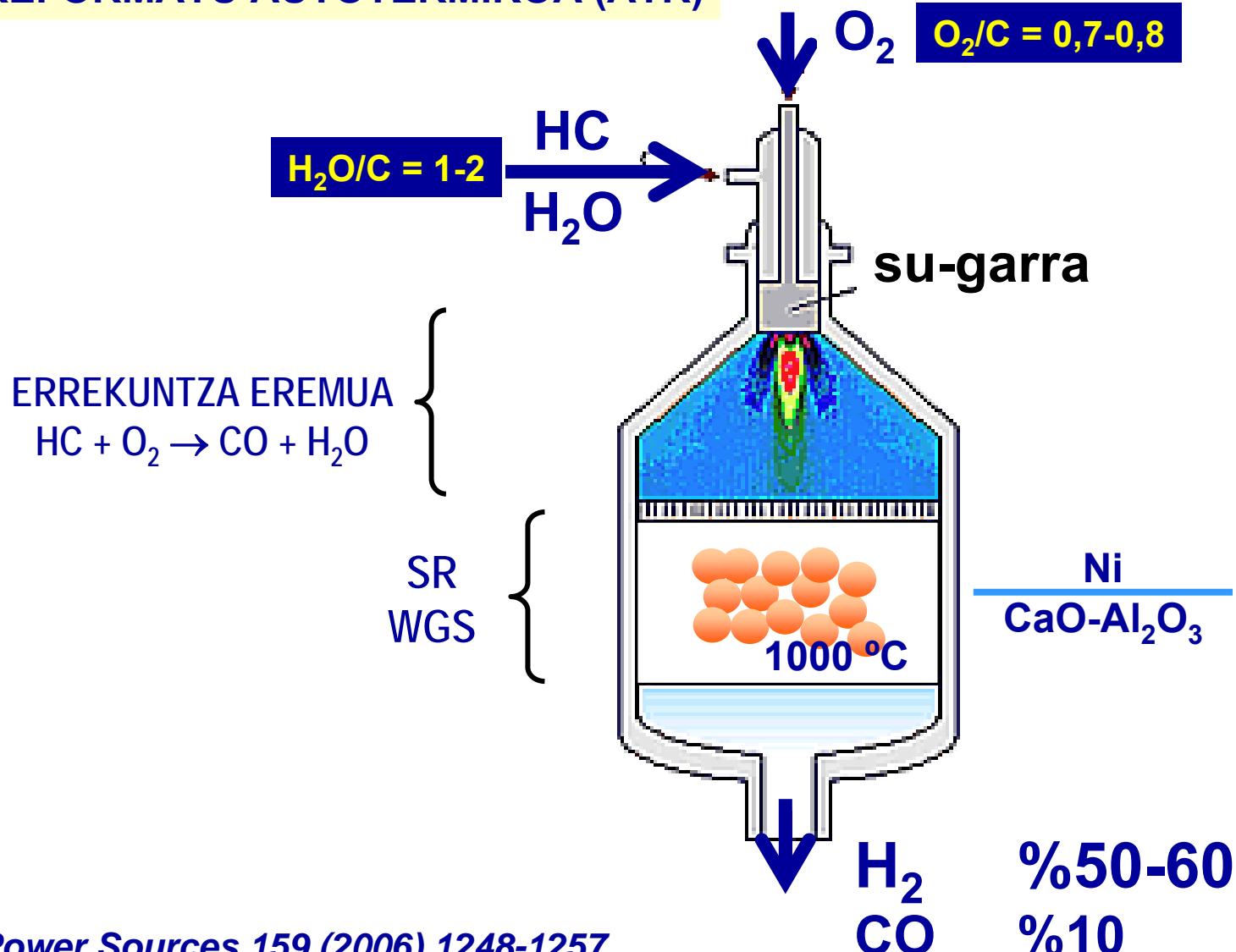
Industrian:
500-700 hodi
10 m D=0,25-0,5 m

H₂ %60-70
CO %10
CO₂ %8
 Oinarri lehorrean

ERREFORMATU AUTOTERMIKOA (ATR)

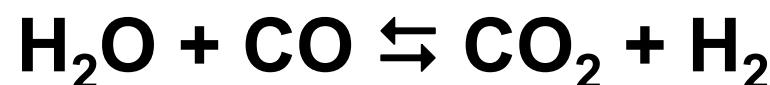
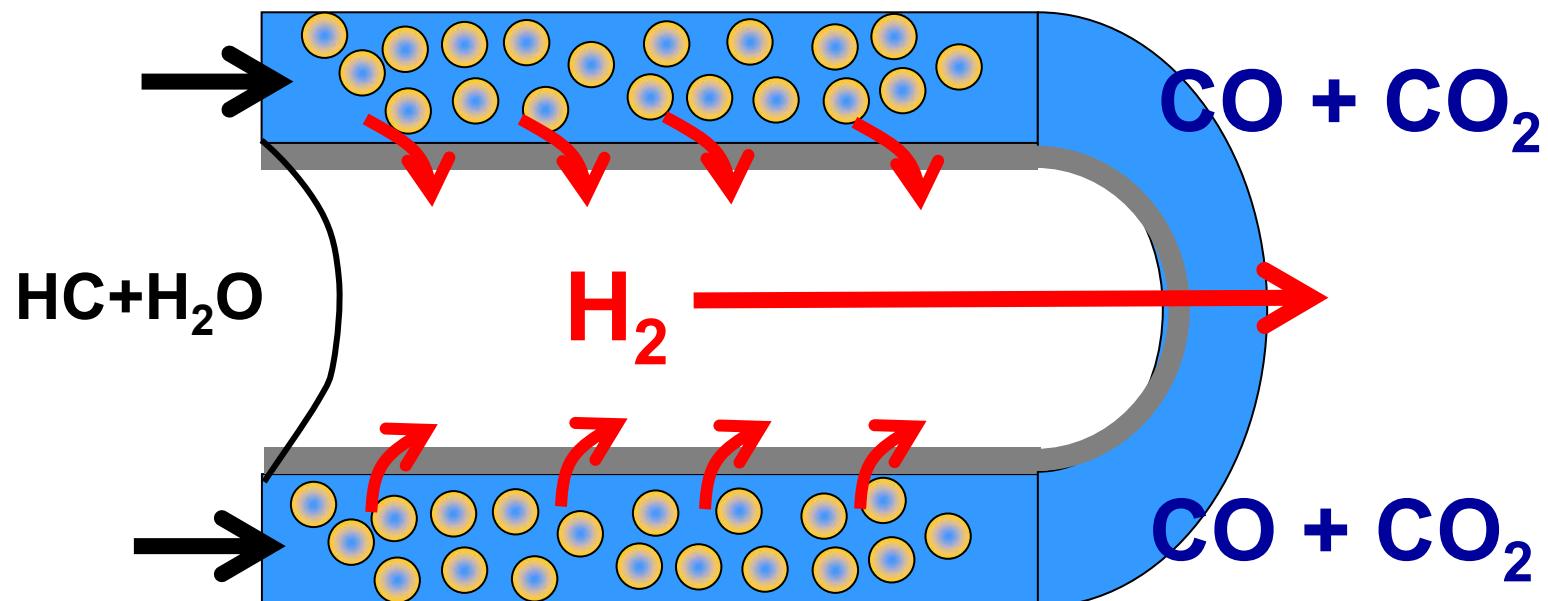

GARAPEN-FASEKO METODOAK

Garapen-fasean

MINTZ-ERREAKTOREAN ERREFORMATUA

Fuel 85 (2006) 569-573

GN, HC, BIOERREGAIK

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

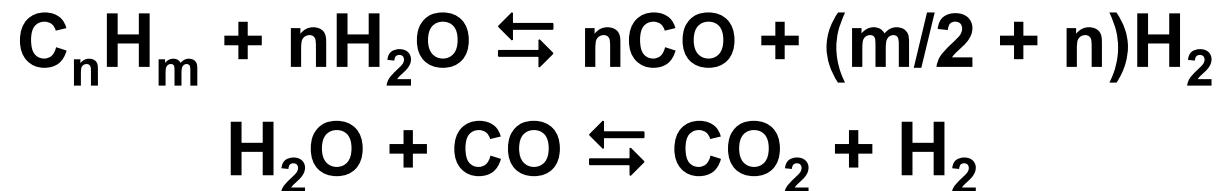
ENERGIA-REN
LORPENA

GARAPEN-FASEKO METODOAK

Garapen-fasean

MINTZ-ERREAKTOREAN ERREFORMATUA

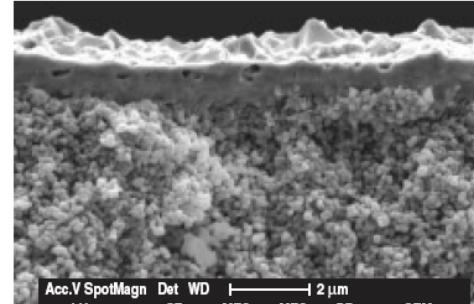
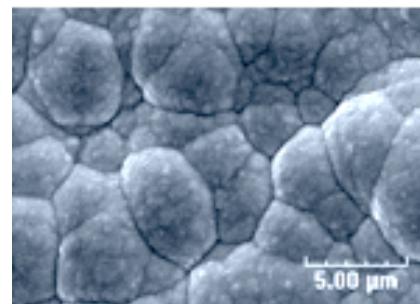
Oreka desplazatzen da: >> H₂/CO

Termikoki oso eraginkorrik

Momentuz, eskala txikirako

H₂ > %98

Mintzak: **Pd**

TEM irudiak

Fuel 85 (2006) 569-573

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

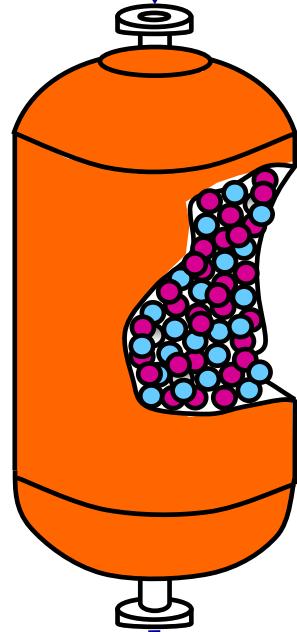
ENERGIA-REN
LORPENA

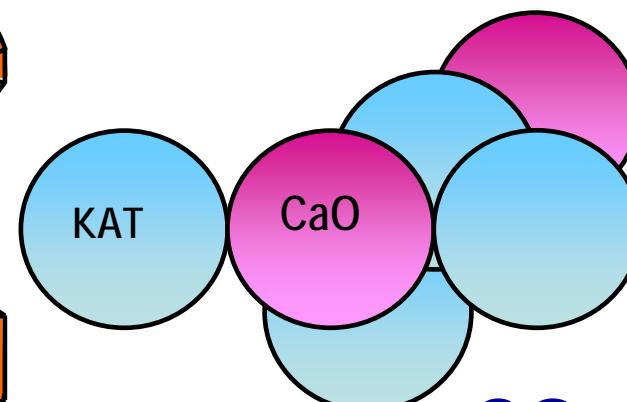
GARAPEN-FASEKO METODOAK

Garapen-fasean

ABSORTZIO OHANTZEDUN ERREAKTOREETAN ERREFORMATUA

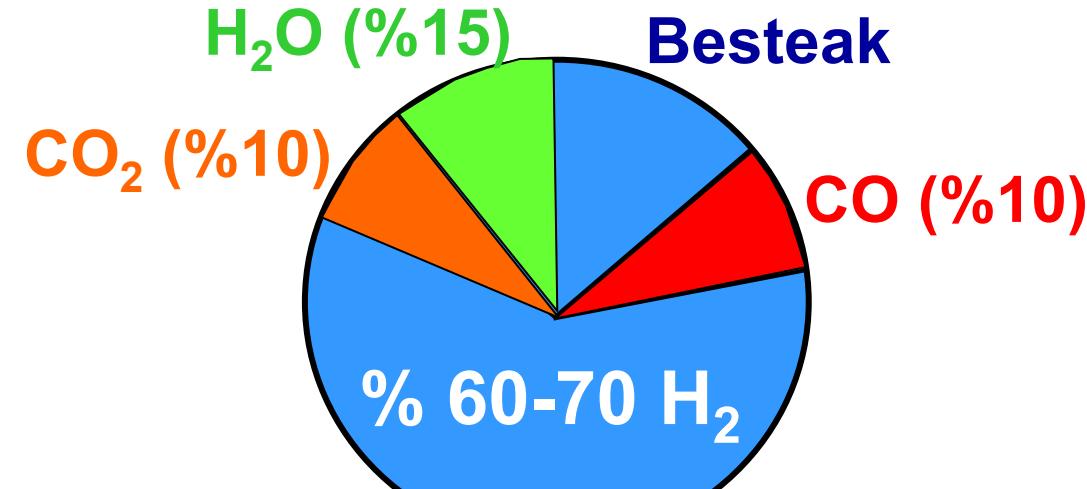
Oreka desplazatzen du
Ohantza birsortu egin behar da

Chem Eng Sci 58 (2003) 3425-3437

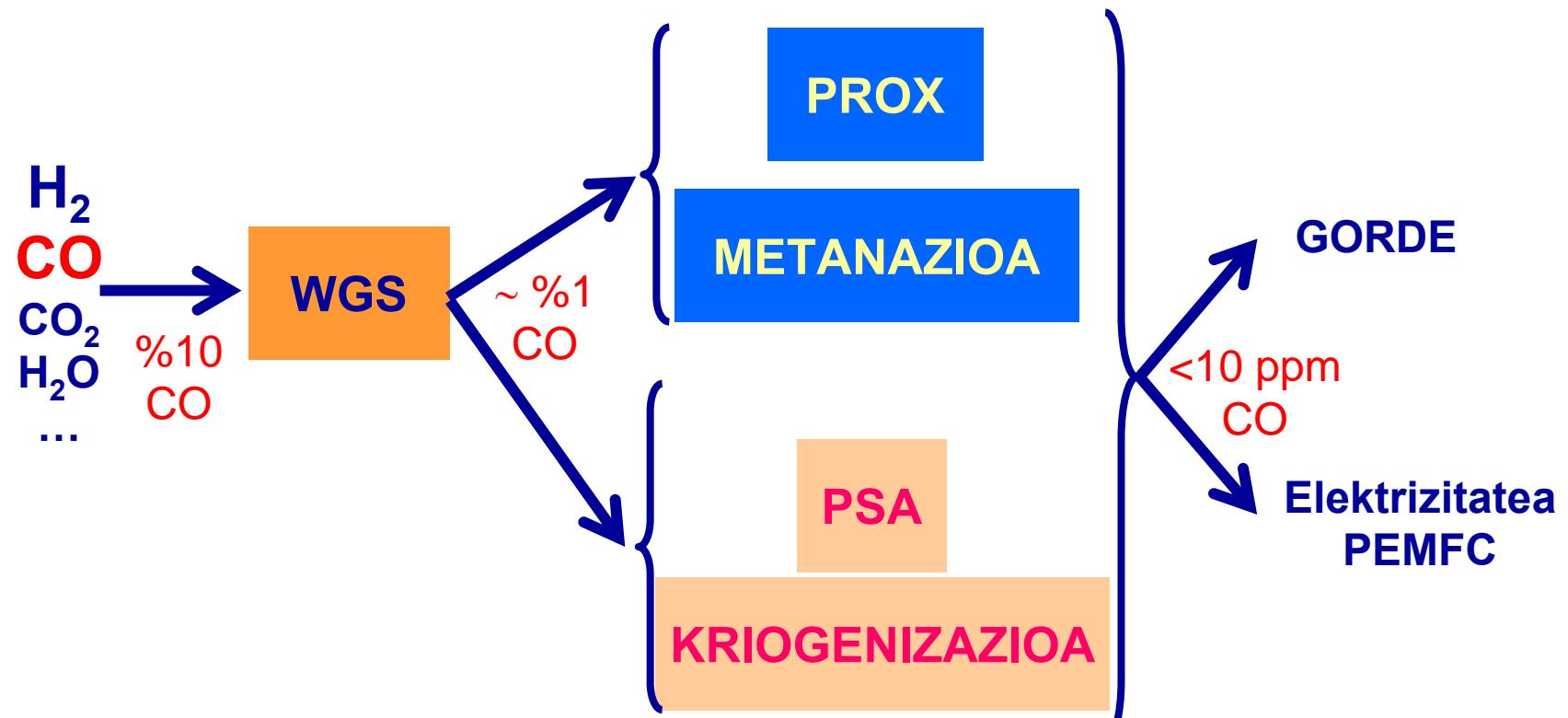

2.EKOIZPENA *FINTZEA*

METODOAK

SARRERA

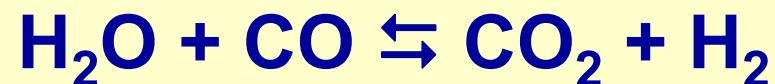
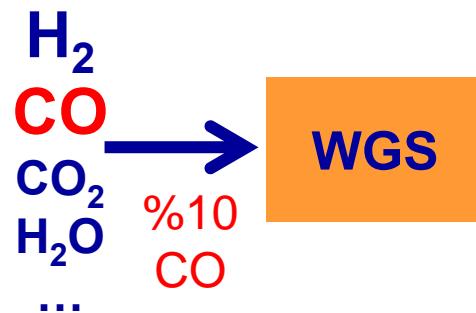
EKOIZPENA

METAKETA

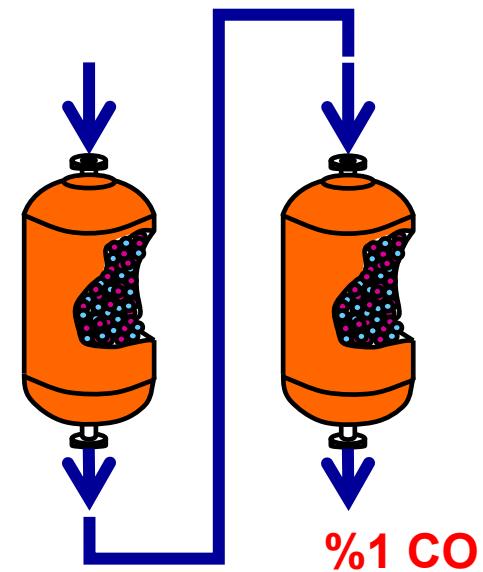
ENERGIA-REN
LORPENA

METODOAK

1. ETAPA Fe-Cr katalizatzaileak
2. ETAPA Cu-Zn katalizatzaileak

SARRERA

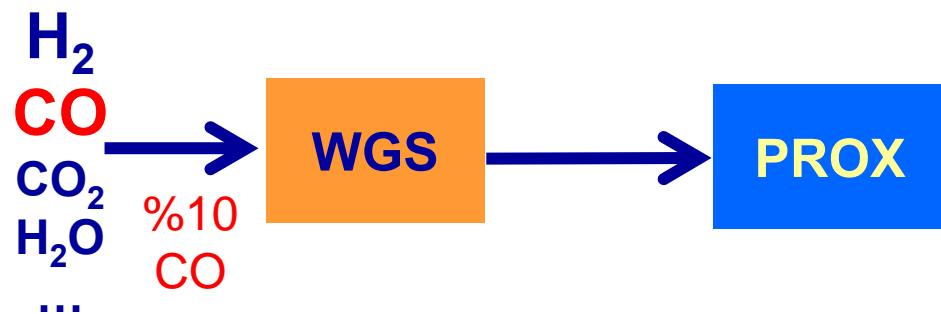
EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

METODOAK

KATALIZATZAILEAK

$CuO-CeO_2$
 Au/Fe_2O_3

< 10 ppm CO

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

3. METAKETA

HIDROGENOAREN METAKETA

Elektrizitatea ez bezala, hidrogenoa metagarria da.

- Nahi denean, erabili eta nahi ez denean, gorde.

SARRERA

EKOIZPENA

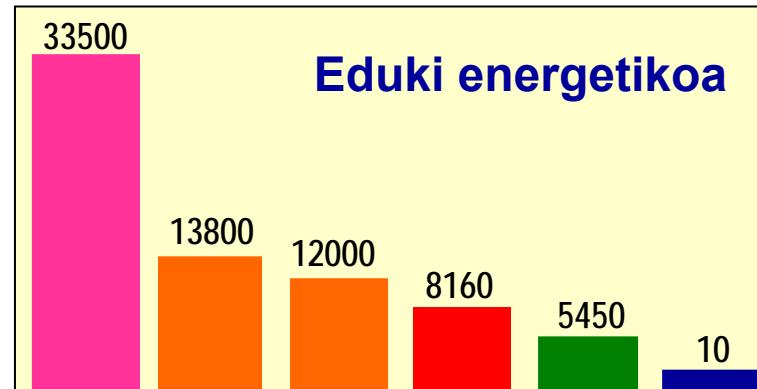
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

H₂-ren ABANTAILAK/DESABANTAILAK

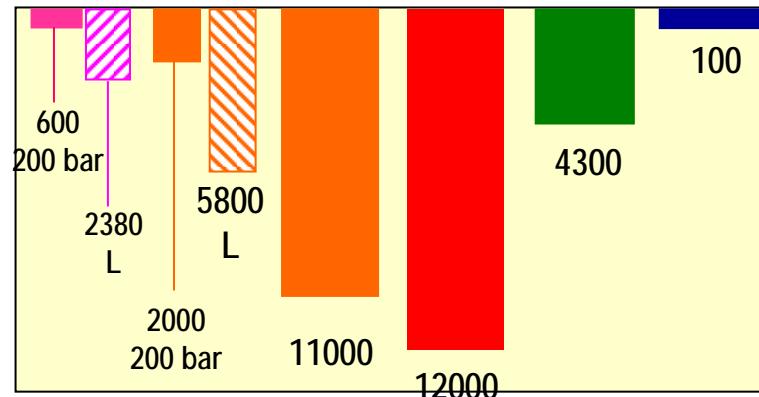
kWh/Tn

H₂ GN gasolina ikatza metanola Pilak

Bolumen unitateko energia dentsitate baxua

kWh/m³

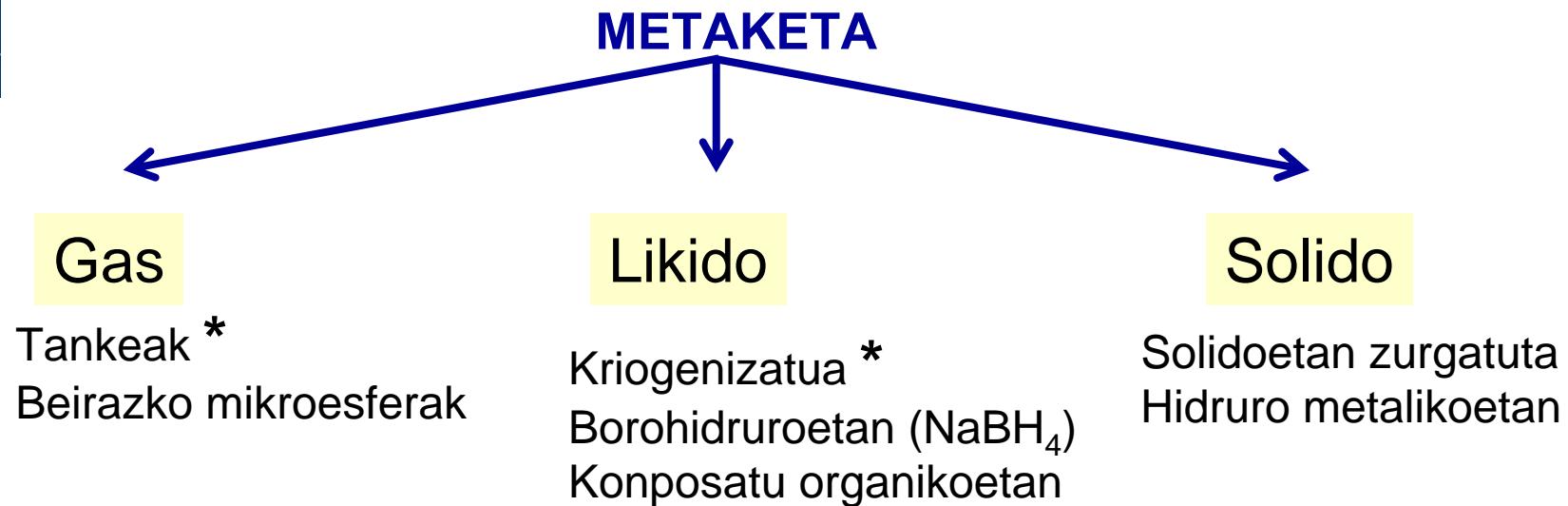

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

* Teknologia guztiz garatua

SARRERA

EKOIZPENA

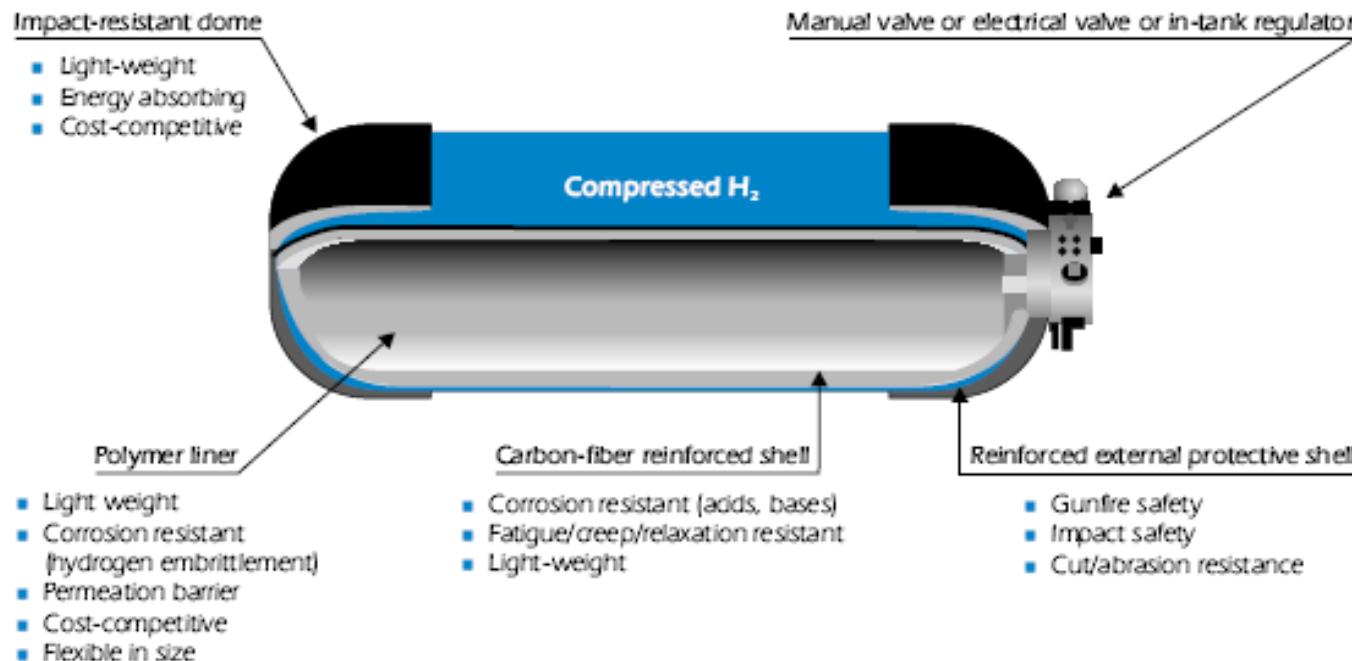
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Gas Tankeak

400-700 atm, inguru tenperaturan
 Polimeroa/karbono zuntza
 Konpresio kostu handiak (energia-edukiaren %8a)
 <36 kg/m³

Hidrogeno gordailua

SARRERA

EKOIZPENA

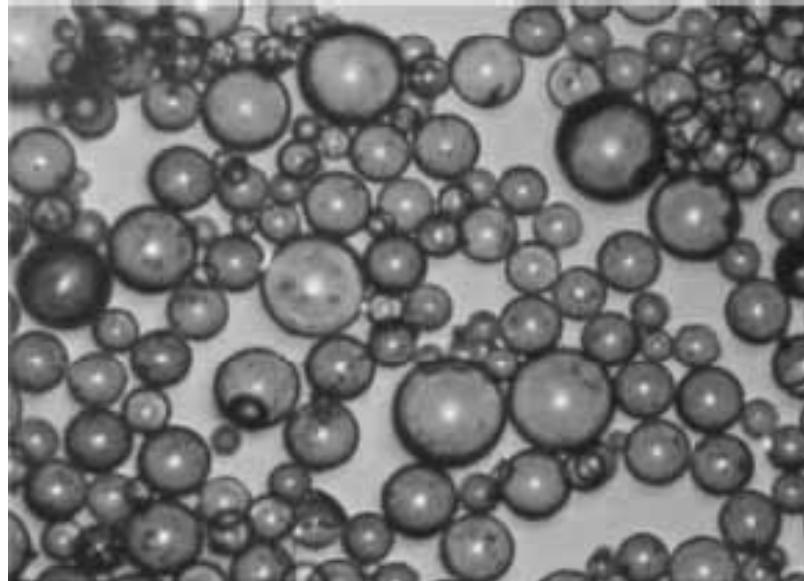
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

Gas

Beirazko mikrosfera hutsak

- Permeazioz, 350-700 atm eta 300°C betetzen dira.
- Inguru T eta P gordetzen dute.
- 300°C-ra berotuaz H₂ husten du.

Hidrogenoaren metaketa beirazko mikrosferetan

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

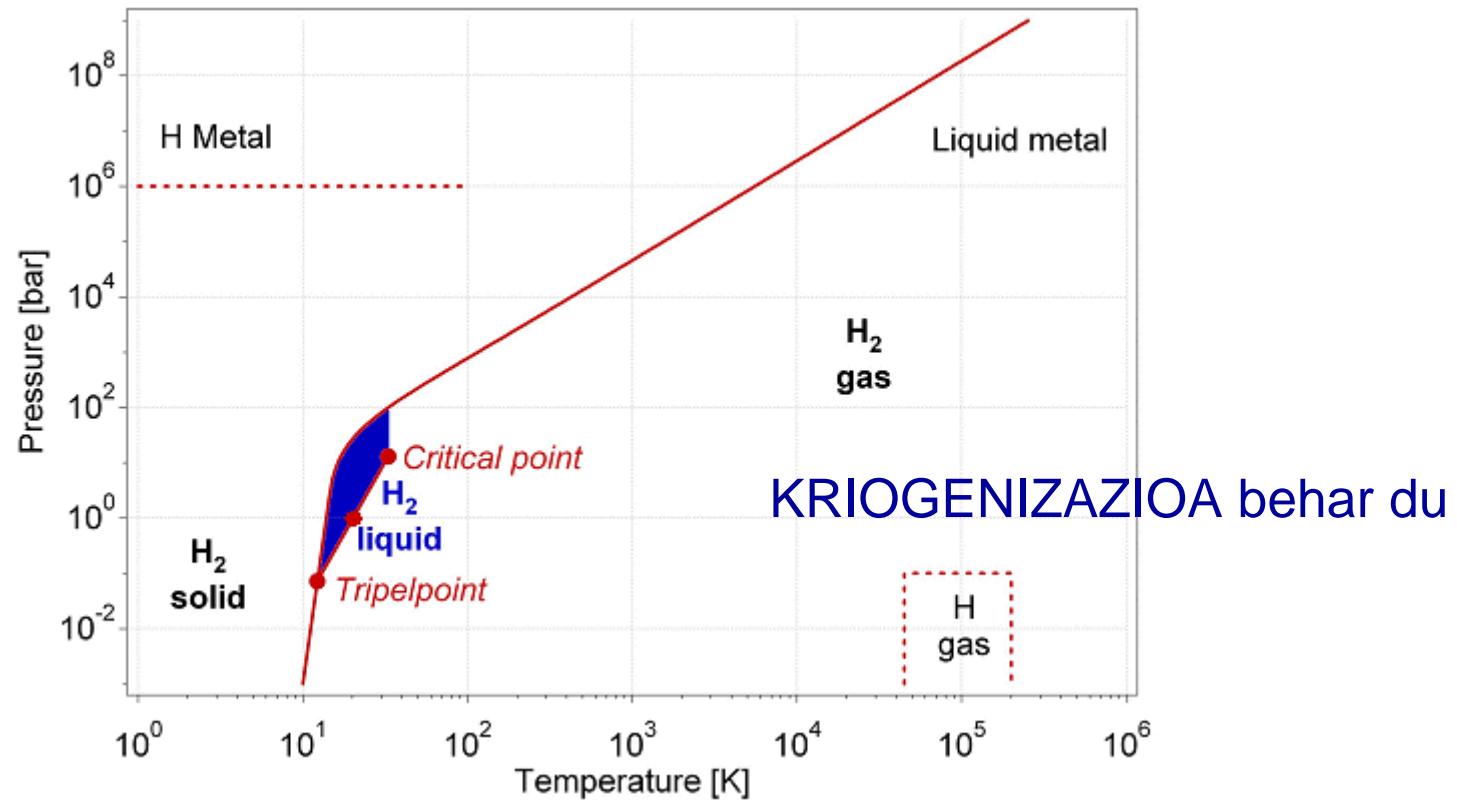
ENERGIA-REN
LORPENA

Dentsitate baxua.
Bero-trukea behar du (hoztu/berotu).
Mikrosferak hausten dira.

IEA-Hydrogen production and storage (2006)

Hidrogeno Likidoa

Hidrogenoaren fase-diagrama

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

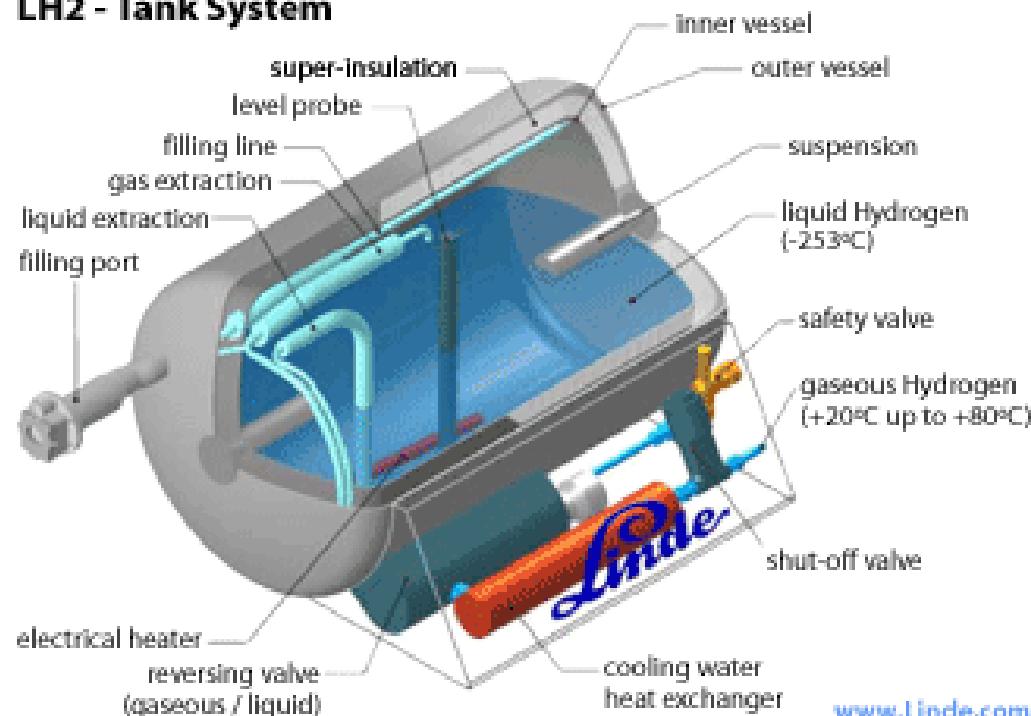

Likidoa

Kriogenizatua

Dentsitatea $70,8 \text{ kg/m}^3$ (-253°C , 1 atm)
Kriogenizazioan kostu energetiko handia
(% 30-40)
Isolamendu beharra.

LH₂ - Tank System

www.Linde.com

Hidrogeno likidoa gordetzeko tanke kriogenizatua

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

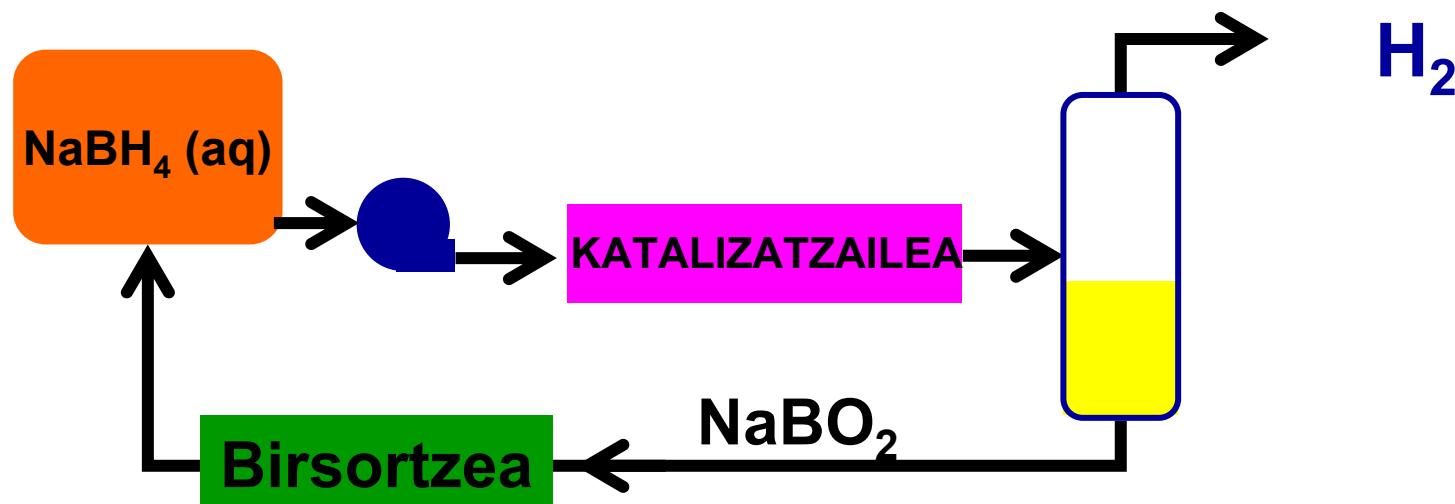
ENERGIA-REN
LORPENA

Likidoa

Borohidruroak (NaBH_4 , LiBH_4)

Katal. Ru

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

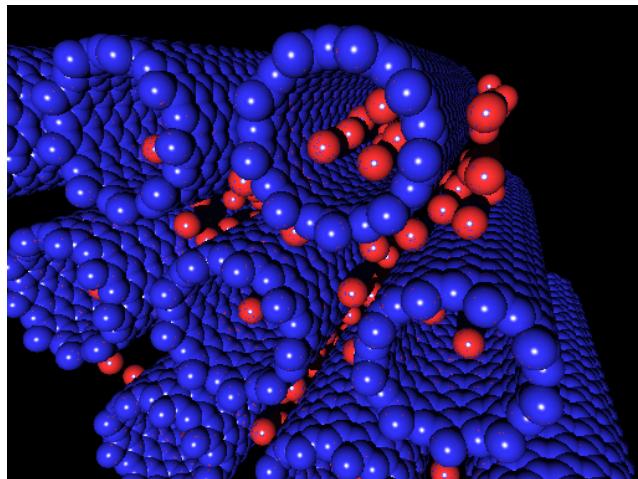
Dentsitatea < % 15 H_2 (masa eran)
Garestia (62 €/kg)

Vacuum 80 (2006) 1084
US Patent 6534033

Solidoa

Solido adsorbatzaileak

Ikatz aktibatua
C nano hodiak
Grafitoa

< 5% H₂

Tenperatura baxuak behar ditu gordetzeko
Tenperatura altuak behar ditu emateko

H₂ metaketa C-zko nano hodietan

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

IEA-Hydrogen production and storage (2006)

Solidoa

Hidruro metalikoak

% 5,5 H₂

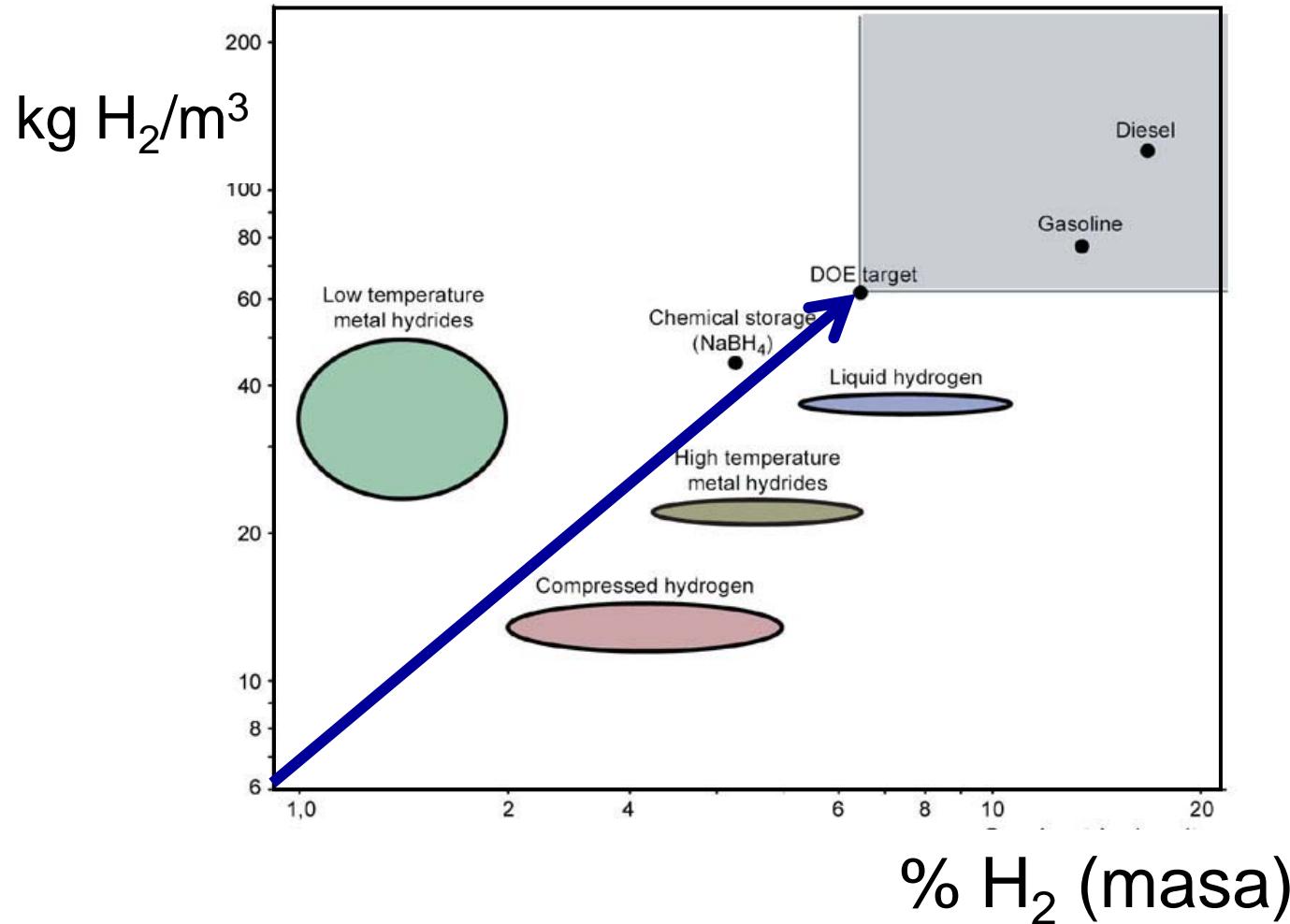
Birsortu egin behar da

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

SARRERA

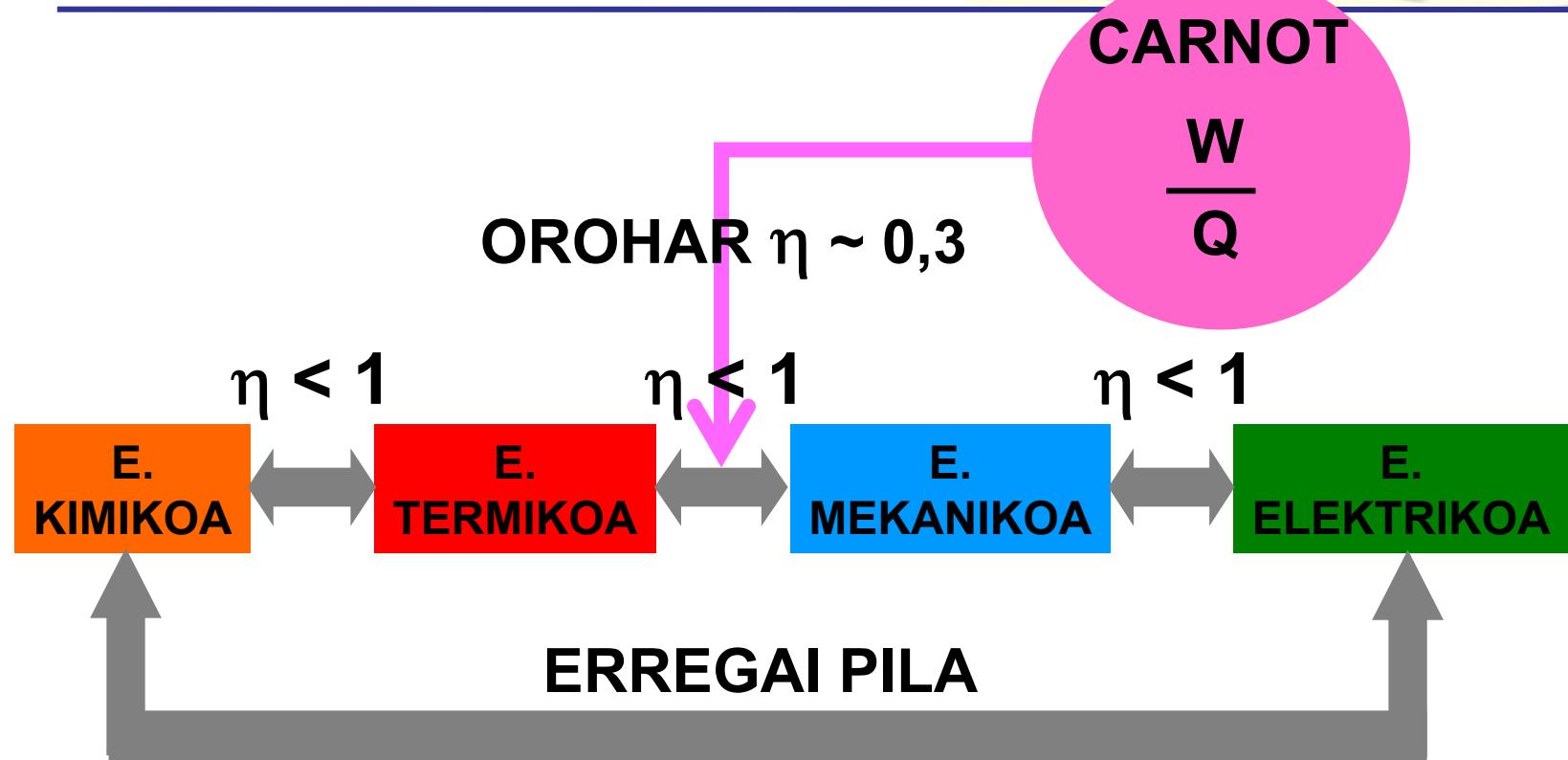
EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

4. ERABILERA

$$\eta = \frac{\Delta G}{\Delta H} \sim 0,6$$

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

- BARNE-ERREKUNTZA**
- FUSIOA (ITER)**
- ERREGAI PILA**

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

□ BARNE-ERREKUNTZA

Discovery

SARRERA

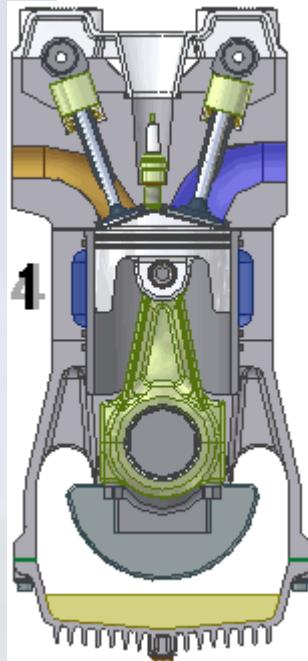
EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

□ BARNE-ERREKUNTZAKO MOTOREAK

BMW
Ford

CO₂ igorpenik ez
NO_x igortzen du

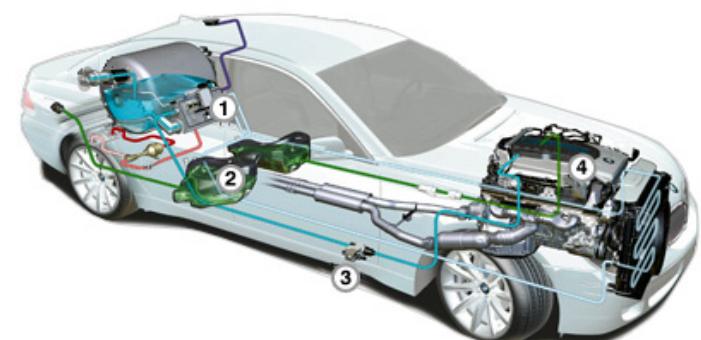
SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

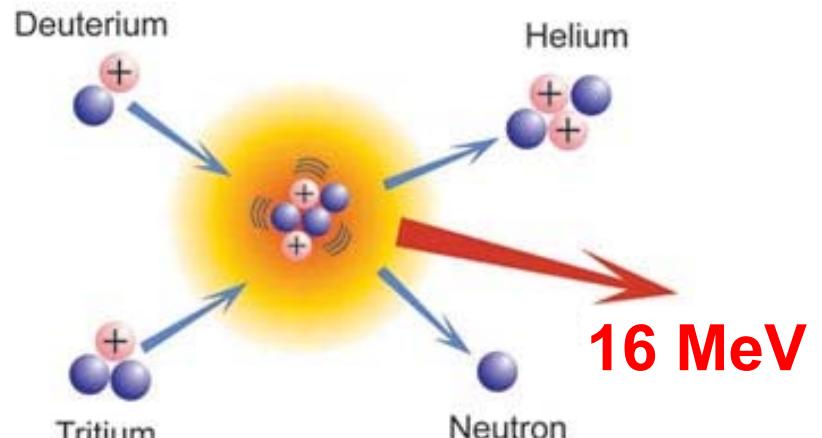
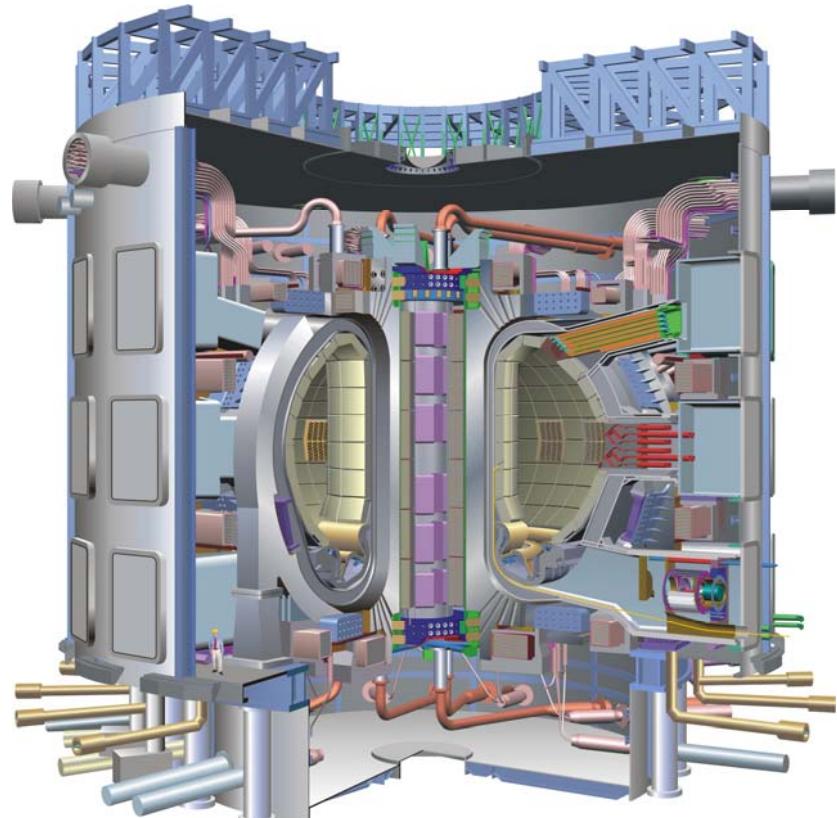
ENERGIA-REN
LORPENA

Gasolina/gasoila baino
eraginkorragoak

□ FUSIOA (ITER)

$$0,5 \text{ g } ^2\text{H}/^3\text{H} \xrightarrow[\text{plasma}]{100 \cdot 10^6 \text{ K}} 500 \text{ MW}$$

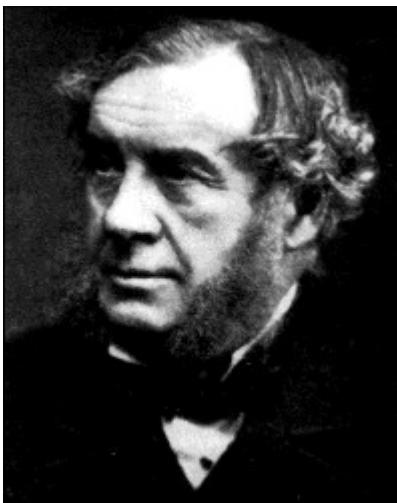
SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

^2H : naturan aurki daiteke $30 \text{ g } ^2\text{H}/\text{m}^3$ ur
 ^3H : “ekoiztu” egin behar da Li-tik abiatuz

Sir William Grove (1811–1896)

SARRERA

EKOIZPENA

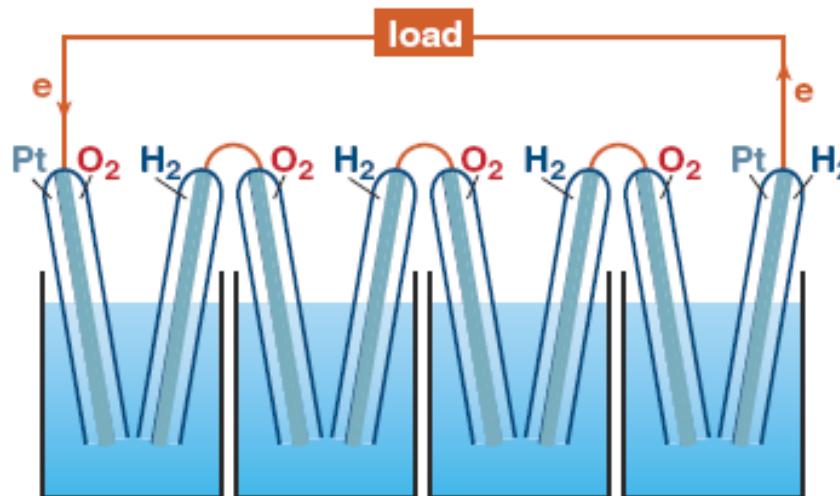
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

□ ERREGAI PILA (PEMFC)

1839

Uraren aurkako elektrolisia burutzen du
elektrizitatea sortuaz

$$E^0 = 1,23 \text{ V}$$

Anodoa: H_2 disoziazio erreza

Katodoa: O_2 disoziazio zaila: Boltaia-galera

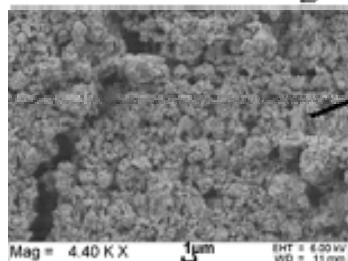
Katalizatzailea: Pt

Garapen-fasean:

Pt-Sn, Pt-Ru, Pt/C

RuPt

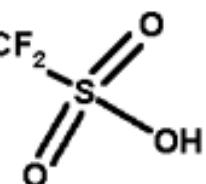
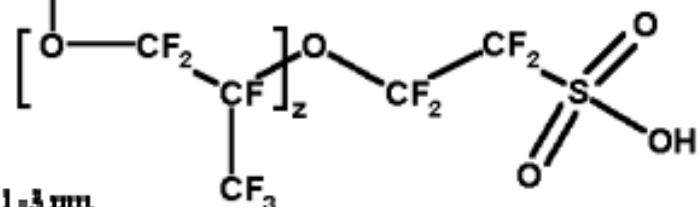
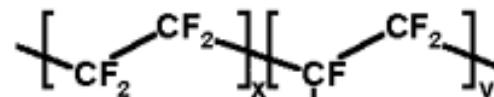
XRD crystallite size ~ 3 nm
Surface area ~ 60 m²/g

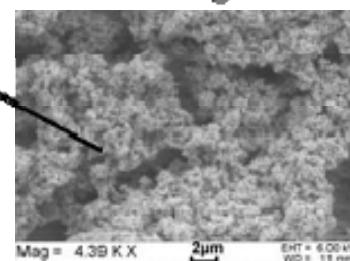
~ 10 μm thick
10nm-1μm pores

MINTZA

Mintza: Nafion™

XRD crystallite size ~ 1-3 nm.
Surface area ~ 30 m²/g

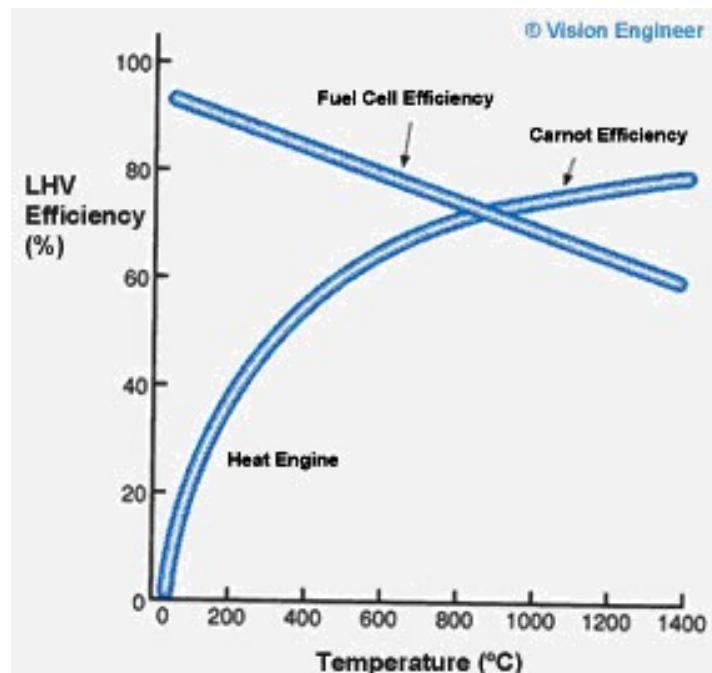

~ 10 μm thick
10nm-1μm pores

PEM: hobetu beharrekoak

Pt elektrodoak pozoindu ($\text{CO} < 20 \text{ ppm}$)
Katodoan boltaia-galerak

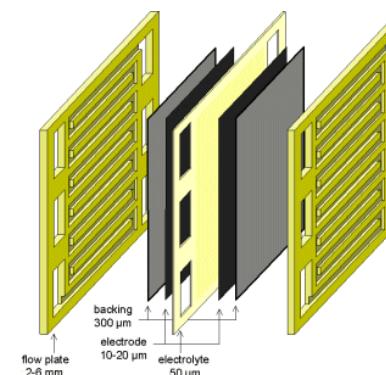

Eraginkortasun termiko teorikoa

PEM: abantailak

Energia/bolumen oso handia
Korronte-dentsitate handia
Operazio tenperatura baxua ($80-100 \text{ }^{\circ}\text{C}$)
Igorpenik ez

Eraginkortasuna = % 55-65
Boltaia = 0,8 V/gelaxka

Eraginkortasuna (%)

70
50
30
10

1

10

100

1000

10000

Potentzia (kW)

ERREGAI PILA

DIESEL

GASOLINA

GAS-LURRUN
TURBINAK

EKOIZPENA & ERABILERA

ZENTRALIZATUA

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

EKOIZPENA & ERABILERA

- ZENTRALIZATUA
- LEKUAN-LEKUKOA (etxebizitzen hornidura)

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

EKOIZPENA & ERABILERA

- ZENTRALIZATUA**
- LEKUAN-LEKUKOA (etxebizitzen hornidura)**
- ON-BOARD (automobilak)**

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

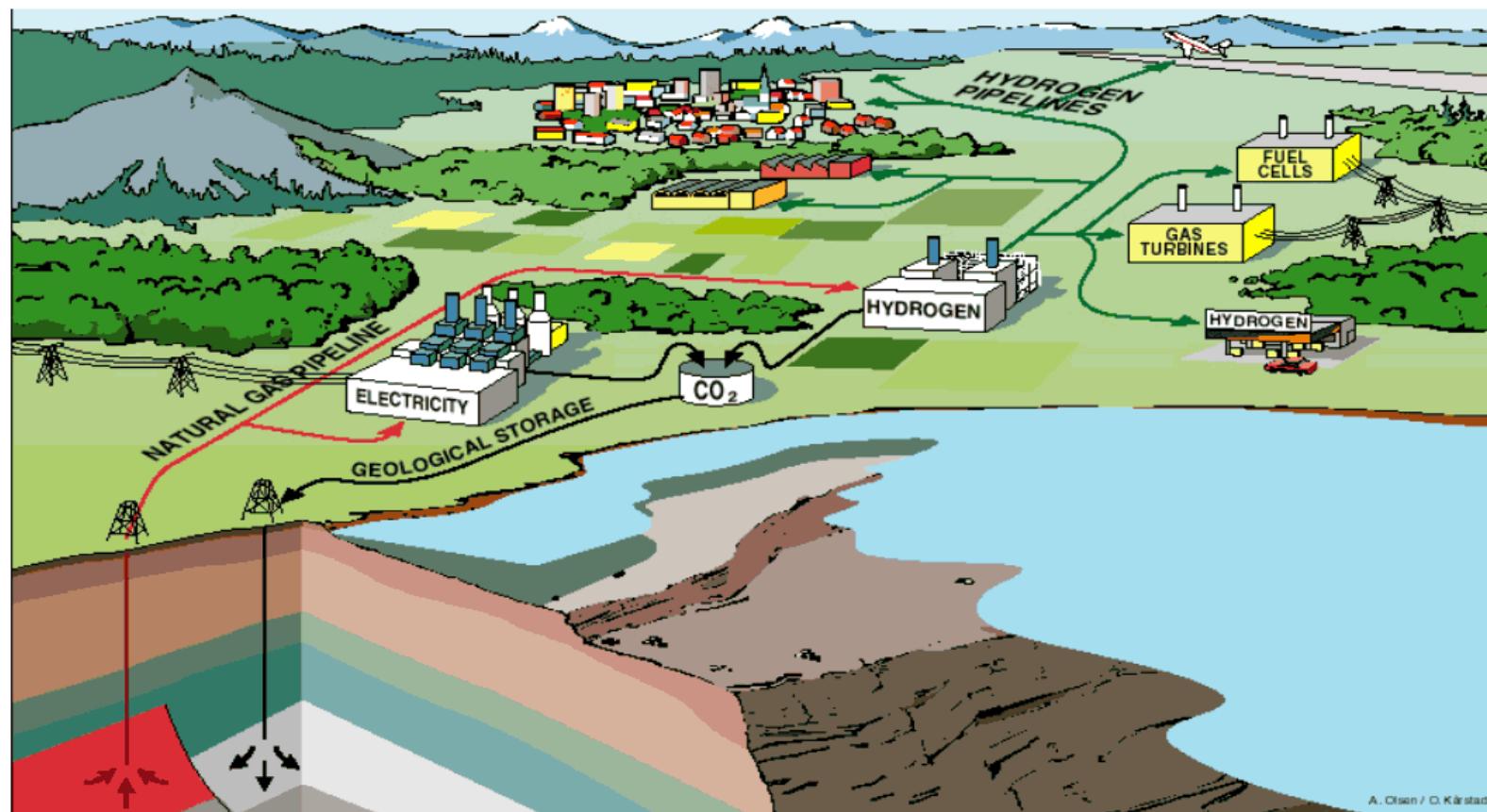
ZENTRALIZATUA

> 750000 kg/egun (> 1 GW)

Kostu baxuak (**eskala ekonomia**)

Gasifikazioa (IGCC), Erreformatua

CO₂-ren bahitze eta ibilgetzea

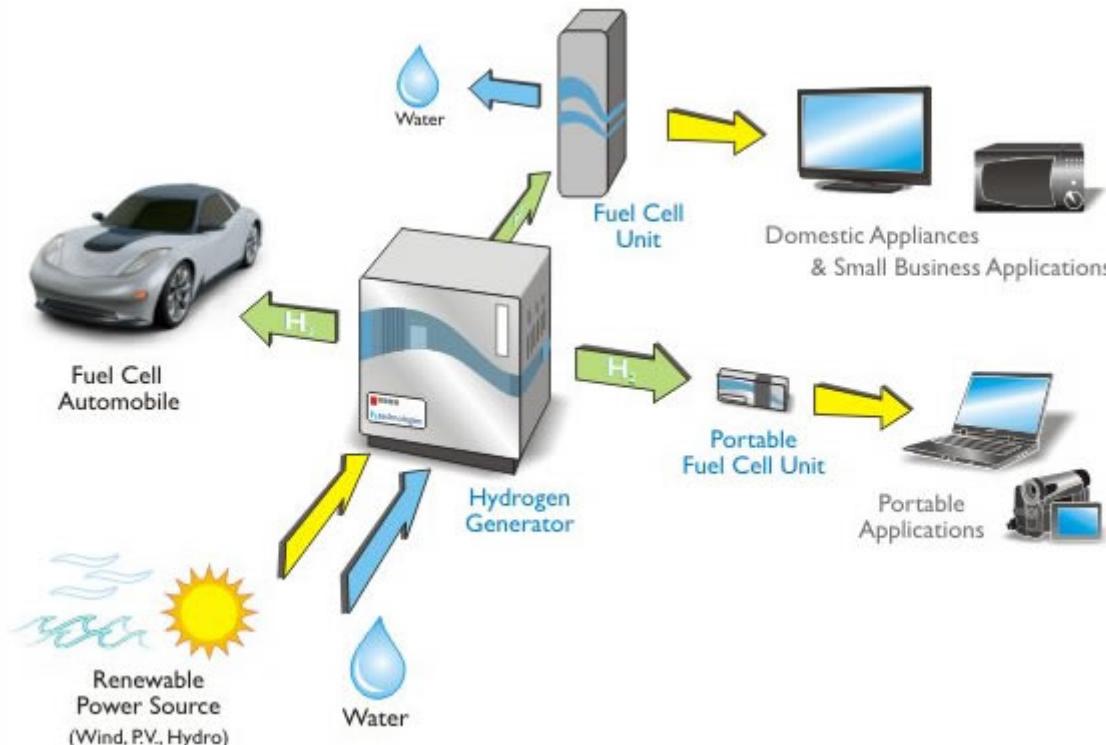
LEKUAN-LEKUKOA

Etxebitzitza sorta txikien hornidura

< 30 MW

Ez du garraiorik behar

Elektrolisia, erreformatu txikia

SARRERA

EKOIZPENA

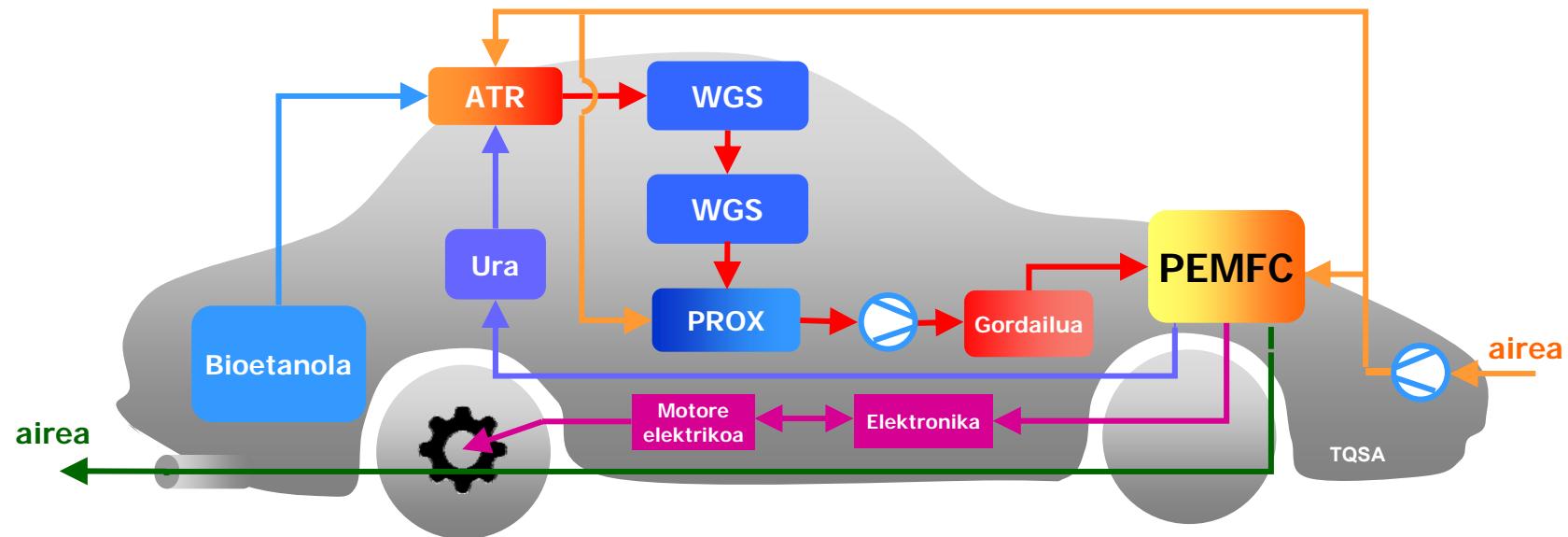
METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

ON-BOARD

Autoak, bateriak

SARRERA

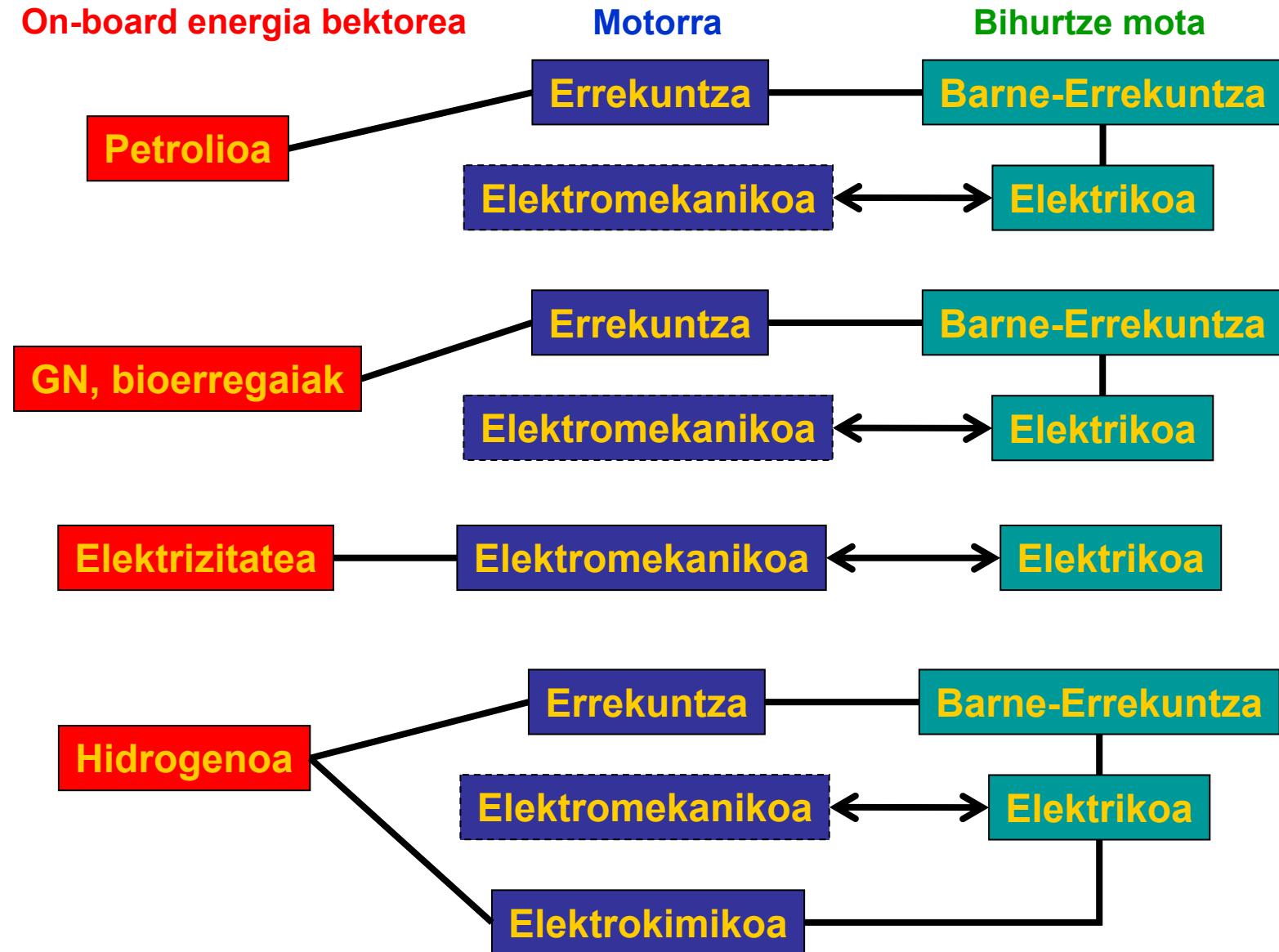
EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

On-board energia bektorea

4000 K.A.

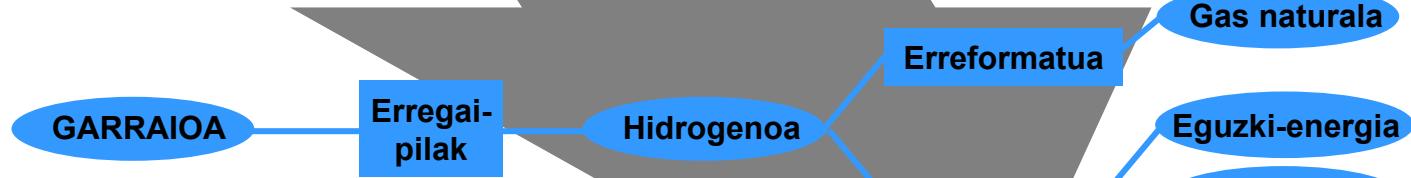
XIX. mendea

XX. mendea

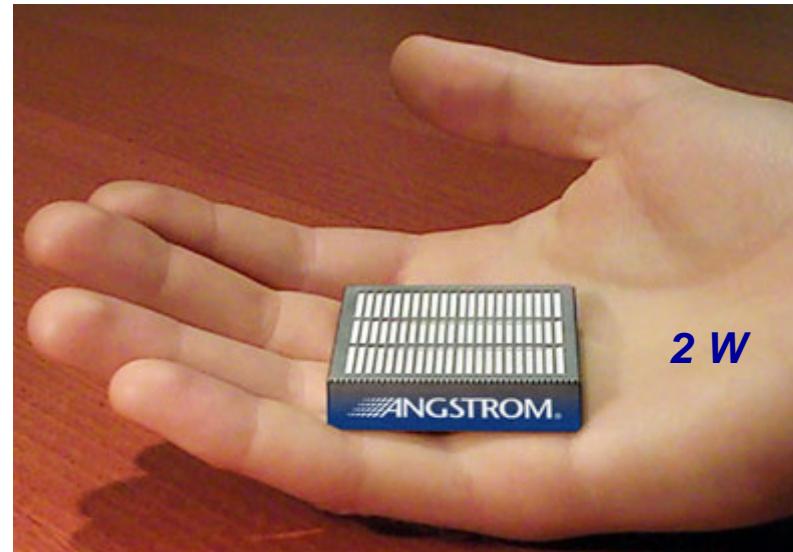
XXI. mendea

DENBORA

Bateriak

SARRERA

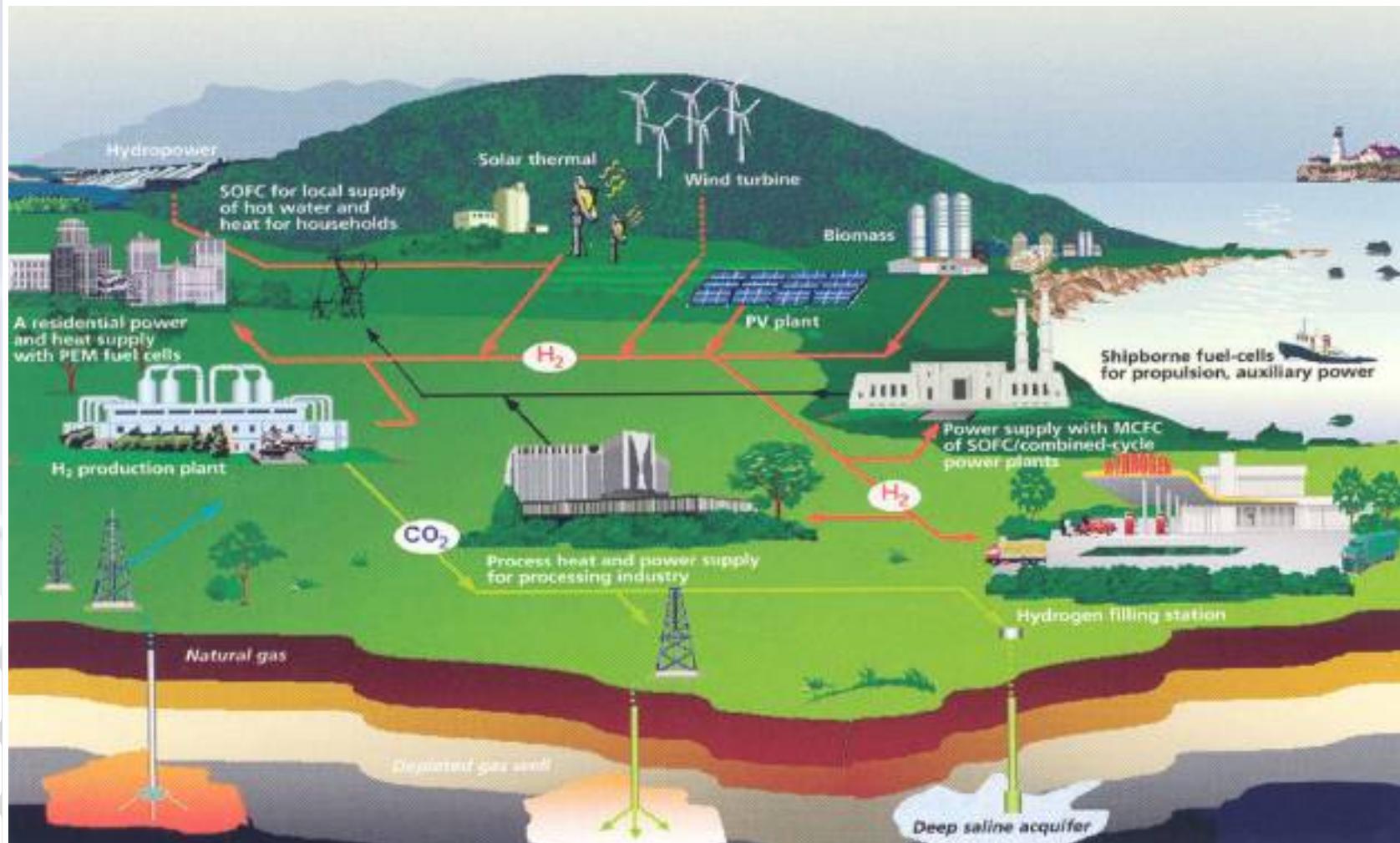
EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

ETORKIZUN JASANGARRIA

SARRERA

EKOIZPENA

METAKETA

ENERGIA-REN
LORPENA

European Commission

Sarrera eta Orokortasunak

Ente Vasco de la Energía: <http://www.eve.es>
International Energy Agence: <http://www.iea.org>
World Resources Institute: <http://www.wri.org/>
Center for Climate System Research: <http://www.ccsr.u-tokyo.ac.jp/ehtml/eccsr.shtml>
US Department of Energy: <http://www.energy.gov>
Ikerkuntzarako europar komisioa: <http://ec.europa.eu/research>
US Energy Information Administration: <http://www.eia.doe.gov/>

Hidrogenoaren ekoizpena

Miller eta lank. cols. Energy 30 (2005) 2690-2702
Kroposki eta lank. Informe NREL/TP-582-40605 (2006)
Utgikar eta lank. Int J Hydrogen Energy 31 (2006) 939-944
Kasahara eta lank. Int J Hydrogen Energy 32 (2007) 489-496
Vitart eta lank. Energy Conversion & Management 47 (2006) 2740
Goldstein eta lank. Int J Hydrogen Energy 30 (2005) 619
Steinfeld eta lank. Solar Energy 78 (2005) 603-615
Abanades eta lank. Solar Energy 80 (2006) 16611
Charvin eta lank. Energy 32 (2007) 1124
Kim eta lank. Int J Hydrogen Energy 31 (2006) 1585-1590
Kosourov eta lank. Photosynth Res 85 (2005) 295
Kumabe eta lank. Fuel 86 (2007) 684-689
Sadaka eta lank. Biomass and Bioenergy 22 (2002) 463
Collot eta lank. Int J Coal Geol 65 (2006) 191-212
Trawczynski eta lank. Appl Catal A:Gen 197 (2000) 289-293
Pistonesi eta lank. Appl Surf Sci (2007) 4427-4437
Quiceno eta lank. Appl Catl A:Gen 303 (2006) 166-176
Hoang eta lank. J Power Sources 159 (2006) 1248-1257
Lattin eta lank. Int J Hydrogen Energy 32 (2007) 3230
Barroso eta lank. Appl Catal A:Gen 304 (2006) 116-123
Fernandes eta lank. Fuel 85 (2006) 569-573
Chen eta lank. Int J Hydrogen Energy 32 (2007) 2359
Xiu eta lank. Chem Eng Sci 58 (2003) 3425-3437
Johnsen eta lank. Chem Eng Sci 61 (2006) 1195
Guo eta lank. Fuel Processing Technology 88 (2007) 451-459
Rostrup-Nielsen eta lank. Cattech 6 (2002) 150-159
National Renewable Energy Laboratory: <http://www.nrel.gov/hydrogen/>

Purifikazioa

Rhodes eta lank. Catal Comm 3 (2002) 381-384
Ayastuy eta lank. Ind Eng Chem Res 44 (2005) 41
Tabakova eta lank. App catal A:Gen 298 (2006) 127-143
Marigliano eta lank. Chem Engng Proc 42 (2003) 231-236
Lu eta lank. Journal of Colloid and Interface Science 314 (2007) 589
Ayastuy eta lank. Catal Today 116 (2006) 391-399
Ayastuy eta lank. Appl Catal B:Environ 70 (2007) 532-541
Bligaard eta lank. J Catal 224 (2004) 206-217
Kearns eta lank. Chem Eng Sci 70 (2006) 7223
Producción y purificación de hidrógeno a partir de bioetanol y su aplicación en pilas de combustible. Laborde eta lank. (editorea) ISBN: 987-05-1795-1 (2006)
JN Armor. Applied Catalysis A: General 176 (1999) 159-176

Metaketa

Schlappbach eta lank. Nature 414 (2001) 353-358
Catal Today (2007) 120(3-4), 246-256
International Energy Agence: <http://www.iea.org>
Schmitt eta lank. Journal of Non-Crystalline Solids 352 (2006) 626
Ross eta lank. Vacuum 80 (2006) 1084
US Patent 6534033
Service eta lank. Science 305 (2004) 960
Satyapal eta lank. Catalysis Today 120 (2007) 246-256

Erabilera

Proyecto ITER: <http://www.iter.org>
Markovic eta lank. Cattech 4 (2000) 110-126
Mauritz eta lank. Chem. Rev. 2004, 104, 4535-4585
Holladay eta lank. Chem. Rev. 2004, 104, 4767-4790
Meland eta lank. Journal of Electroanalytical Chemistry 610 (2007) 171
Wee eta lank. Journal of Power Sources 157 (2006) 128-135

Logistika

HyFLEET:CUTE proiektua: <http://www.global-hydrogen-bus-platform.com/Home>
<http://www.fuelcells.org/>
McDowall eta lank. Energy Policy 34 (2006) 1236-1250
Midilli eta lank. International Journal of Hydrogen Energy 32 (2007) 511 – 524